

บทที่ ๔

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพเสียงขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์

๔.๑ ปัจจัยที่ทำให้ขอสาบสูญมีคุณภาพ

ปัจจัยที่ทำให้หอสามสายมีคุณภาพ ได้แก่ กระلامะพร้าวที่มีรูปทรงเหมาะสมแก่การนำมาสร้างเป็นกะโหลกหอสามสาย การทำเชิงไม้เสริมเข้ากับกระلامะพร้าว หนึ่งแพะที่ให้น้ำเลี้ยงที่เหมาะสมกับหอสามสาย เนื้อไม้ที่มีความสวยงาม และแข็งแรงเพียงพอ สายขอที่มีขนาดเหมาะสมทั้งนี้ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องของศาสตร์งานช่างไม้เป็นทุนเดิม ประกอบกับเป็นช่างอาวุโสที่มีประสบการณ์คลุกคลีอยู่กับงานช่างโดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย การได้ยินได้ฟังการบรรเลงของครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงหลายท่านมาตั้งแต่เยาว์วัย ประสบการณ์เหล่านี้จึงมีผลต่อความเข้าใจในเรื่องศาสตร์เสียงของหอสามสายที่ตนสามารถสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีคุณภาพ

๔.๑.๑ การเลือกวัสดุมีดังนี้

๔.๑.๑.๑ การเลือกไม้

การเลือกไม้ที่ใช้ในกรรมวิธีการสร้างซอสสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ จะดูที่ช่วงอายุปี การเว้นระยะเวลาลงการตัดไม้เพื่อให้ความชื้นในมวลเนื้อไม้ลดลง ขนาด มวลของเนื้อไม้ ความแข็งแรงคงทนของการใช้งาน ด้วยวิธีการผ่าไม้เพื่อตรวจวิเคราะห์ลักษณะคุณภาพของมวลเนื้อไม้ที่มีตำหนิ ตาไม้ และไส้ไม้ให้น้อยที่สุด

ภาพที่ ๓๑๓ ลักษณะของมวลเนื้อไม้ที่มีคุณภาพ

ภาพที่ ๓๑๔ ลักษณะของมวลเนื้อไม้ที่ค้อยคุณภาพ

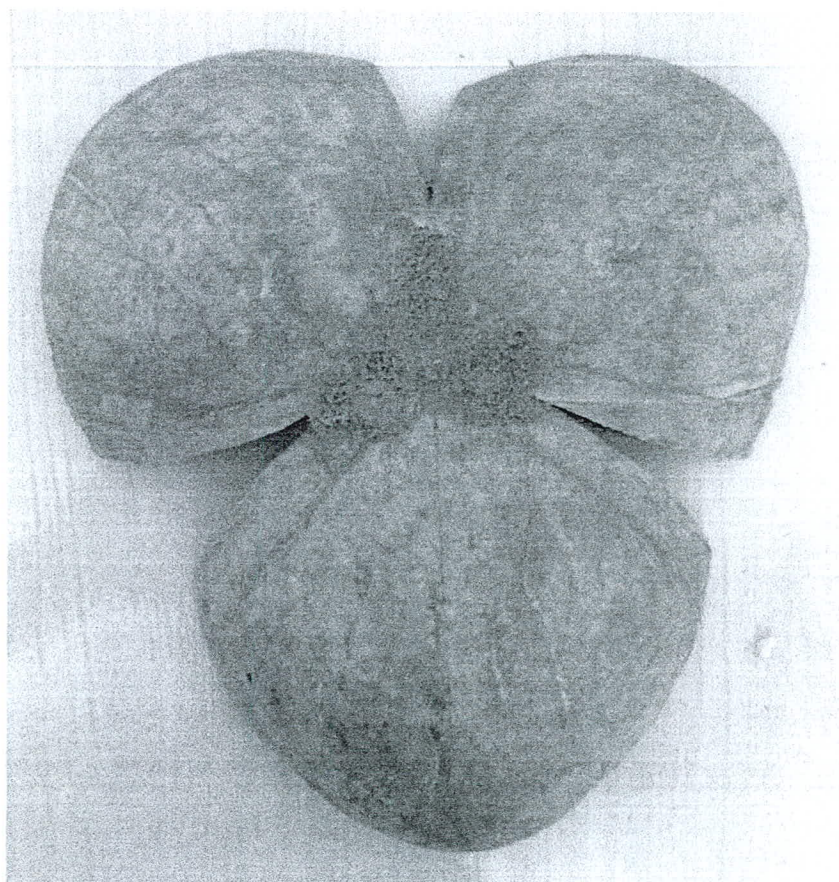
๔.๑.๑.๒ การเลือกกะลามะพร้าวขอ

การเลือกใช้กะลามะพร้าวขอที่ใช้ในการสร้างกะโหลกขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ จะดูที่ขนาดของกะลามะพร้าวซึ่งมีขนาดเล็ก มีรูปทรงมวยพราหมณ์ ๓ พูที่สวยงามโดยธรรมชาติเหมาะแก่การใช้เป็นกะโหลกขอสามสาย สามารถเลือกนำมาใช้งานได้ทั้งกะลาสีน้ำตาลเข้ม และสีเหลืองอ่อนตามความชอบ

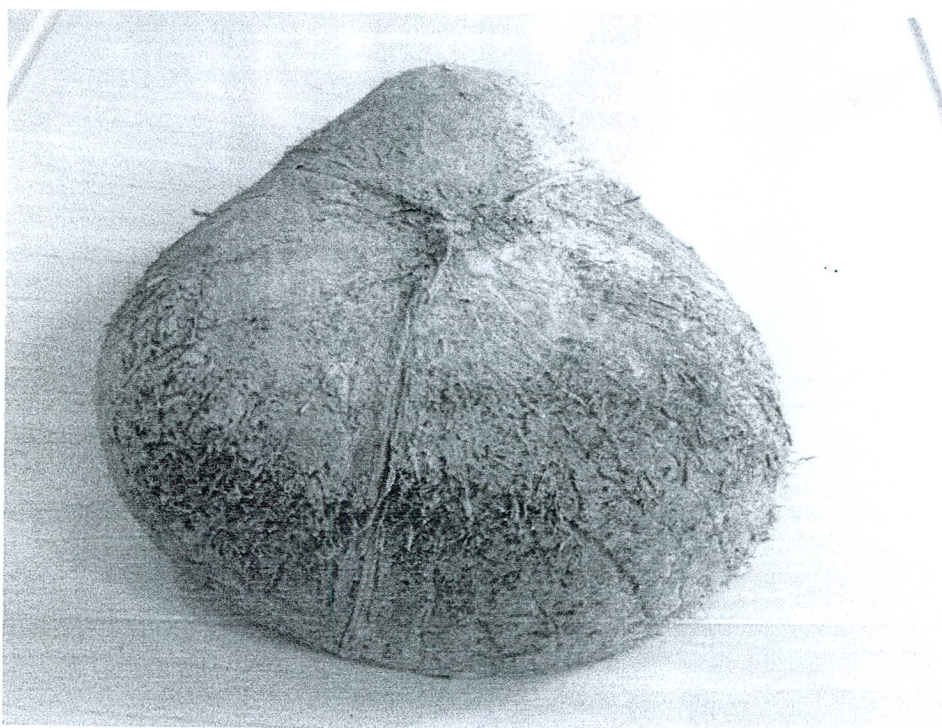
ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ยังได้กล่าวถึงการใช้กะลามะพร้าวขอที่นำมาใช้ทำกะโหลกขอสามสายอีกวิธีหนึ่ง คือกะลาต่อซึ่งเป็นกะลาที่ถูกแยกชิ้นส่วนที่มีความพูกออกจากกัน มีคุณสมบัติที่สามารถกำหนดความพูให้ได้มากขึ้นตามความต้องการ แต่มีข้อเสียคือโครงสร้างของกะลาถูกแยกส่วนออกไปไม่เป็นชิ้นเดียวกันทำให้เห็นรอยต่อได้ชัดเจน ทั้งนี้ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ยังได้กล่าวถึงวิธีการตัดกะลาให้พูขึ้นโดยธรรมชาติ ไม่ต้องผ่านกระบวนการตัดด้วยสารเคมี วิธีการดังกล่าวเรียกว่าการคัสด ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้อธิบายไว้ว่า

...กะลาต่อคือการต่อแบบตัดขาดกะลาออกเป็น ๓ ส่วนทำให้เสียโครงสร้าง แต่ได้รูปร่างที่ต้องการ ส่วนอีกอย่างคือการคัสดเป็นนวัตกรรมที่เราใช้ คือโบราณที่เราพูดคิดว่าคัสดก็คือเขาจะเอากะลาสดมาตัดในขณะที่ยังมีเนื้อ เลื่อย ๓ บ่าแล้วก็โยน

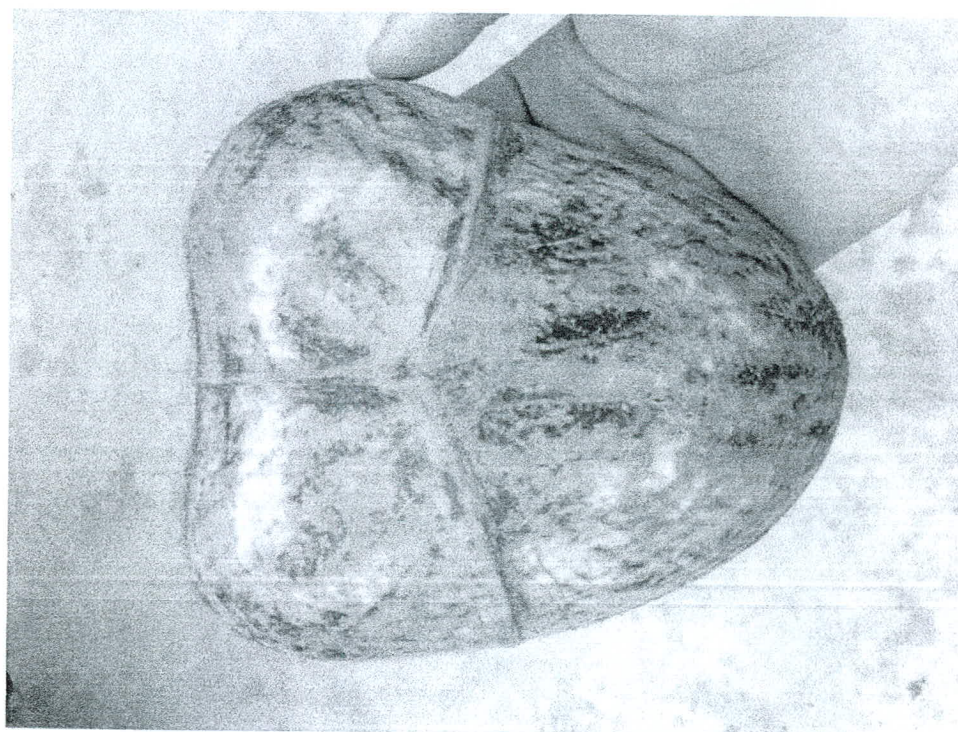
โครมไปที่ได้ต้นไม้ ธรรมชาติมันจะช่วยให้เด่นขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติ บางลูกก็จะใช้ได้ แต่มีอัตราการสูญเสียสูง คือบางลูกจะงอกขึ้นแต่อีกอันงอลงก็จะเสียไป แต่เนื่องจากกะลามันมีเยื่อมากมันมีเหลือเฟือก็เอาที่มันใช้ได้มาใช้ ใช้ไม่ได้ก็ทิ้งไป ในขณะที่มันมีเนื้ออยู่อธิบายได้ในทางวิทยาศาสตร์ ก็คือว่ามันมีเนื้อข้างในเป็นความชื้นไม่หดรัด ในขณะที่กะลาข้างบนมันหดรัด มันก็เลยเกิดการดึงให้แน่นขึ้นมา พอแน่นขึ้นมาเราได้ที่เราที่ทำลิ่มเสียบๆ ให้คงรูปติดกาวเลย ลิ่มก็ทำจากกะลานั้นแหละ คือส่วนมากจะใช้กะลาที่สีใกล้เคียงกันแต่เราไม่สนเรื่องสี เพราะหนังมันปิดอยู่แล้ว นี่จะเห็นชัดเลยว่าคัดสรรอย่างไร เทคนิคของเราเราคิดขึ้นเองเลยโดยที่ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๓ มกราคม ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๑๕ กะลาต่อ

ภาพที่ ๓๑๖ กะลามะพร้าวชอน้ำตาลเข้ม

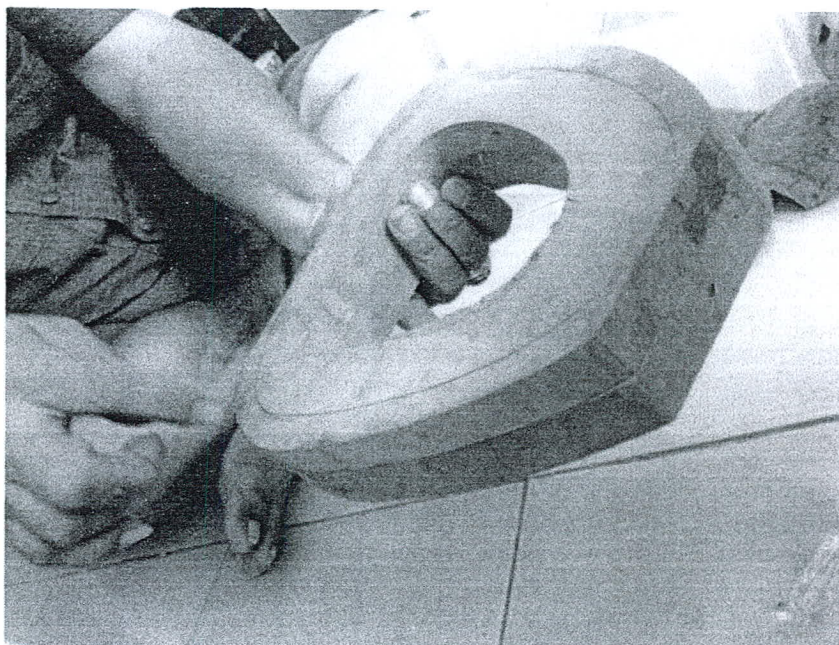

ภาพที่ ๓๑๗ กะลามะพร้าวชอน้ำตาลอ่อน

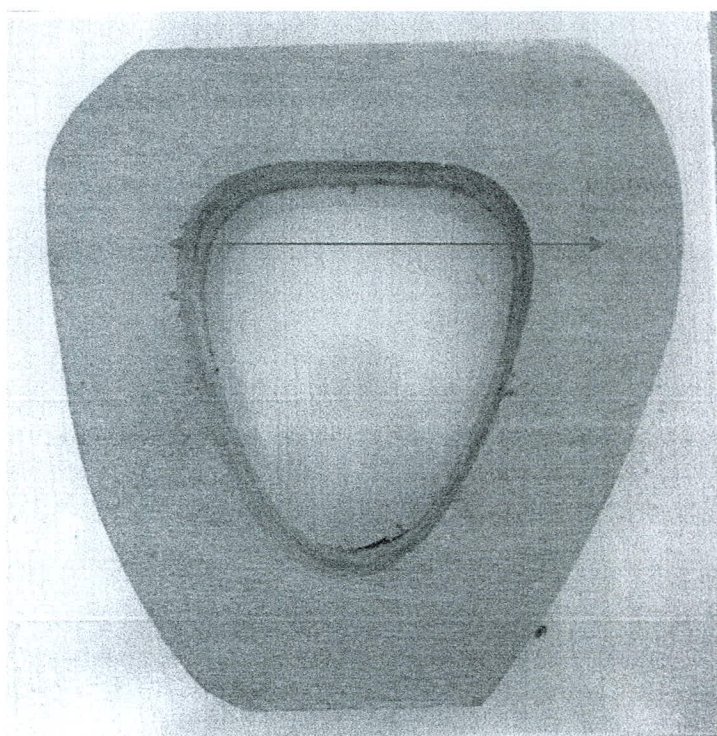
๔.๑.๑.๓ การทำเชิงไม้

การทำเชิงไม้ของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ จะเลือกใช้เฉพาะไม้ขนุนเนื่องจากให้ผลดีในเรื่องน้ำเสียงของซอสามสาย ในวิธีการทำจะมีการซ้อนเชิงไม้ให้เส้นไม้ขัดทางขวางลำต้น และอีกชั้นหนึ่งขัดทางกัน โดยกำหนดให้ทางตั้งลำต้นเป็นส่วนที่ขึ้นหน้าซอสามสาย เพื่อการคานแรงดึงและแรงกดของหน้าซอที่ถูกขึ้นหน้าไปแล้ว ไม่ให้หน้าซอเกิดการห่อตัวจากการใช้งานที่เวลาล่วงผ่านไป ในภายหลังที่ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ได้อธิบายไว้ว่า

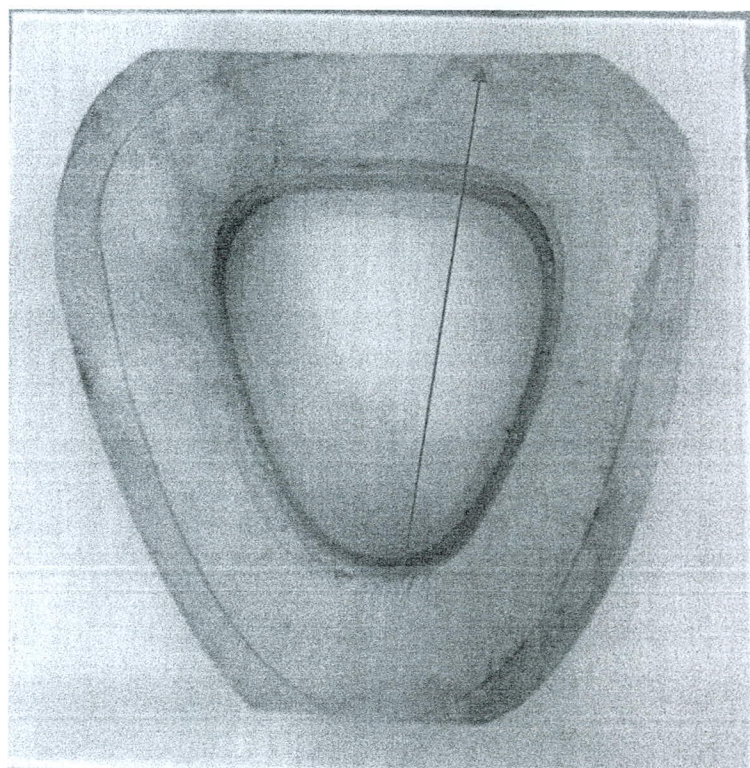
...จุดกำเนิดเสียงจริงๆมันเกิดจากกะโหลกที่เราเสริมเชิง นั่นสำคัญที่สุด สมมุติว่าเราเพิ่มความจุอากาศมันก็จะเพิ่มความดังของเสียง เพิ่มขนาดหน้ามันก็จะเพิ่มความดังของเสียง ทุกวันนี้เรารู้กันอยู่แล้ว ช่วงก็จะทำแข่งขันกันเพื่อให้ดังกว่าๆ จนกระทั่งหลุดจากศาสตร์ของซอสามสายไป ซอสามสายมันเลยไม่หลักไม่กลางไม่อะไรไปใช้ใหม่ ที่นี้มันก็ไปอยู่ตรงไธ้ดังกว่า เอาแต่ดัง ที่นี้ศาสตร์ของเสียงที่มีอยู่ถ้าเป็นนักเล่นเก่าก็จะเข้าใจเรื่องศาสตร์ของเสียง ปัจจุบันนี้เราจะไม่เข้าใจกันก็คือว่าทำให้มันดังผิดธรรมชาติไปอะไรแบบนี้ละ ซึ่งเป็นความดังที่ไม่ค่อยจำเป็นมากนัก เพราะซอสามสายมันคลอร้อง เอาให้มันเพราะดีกว่า (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๑๘ ลักษณะการซ้อนเชิงไม้

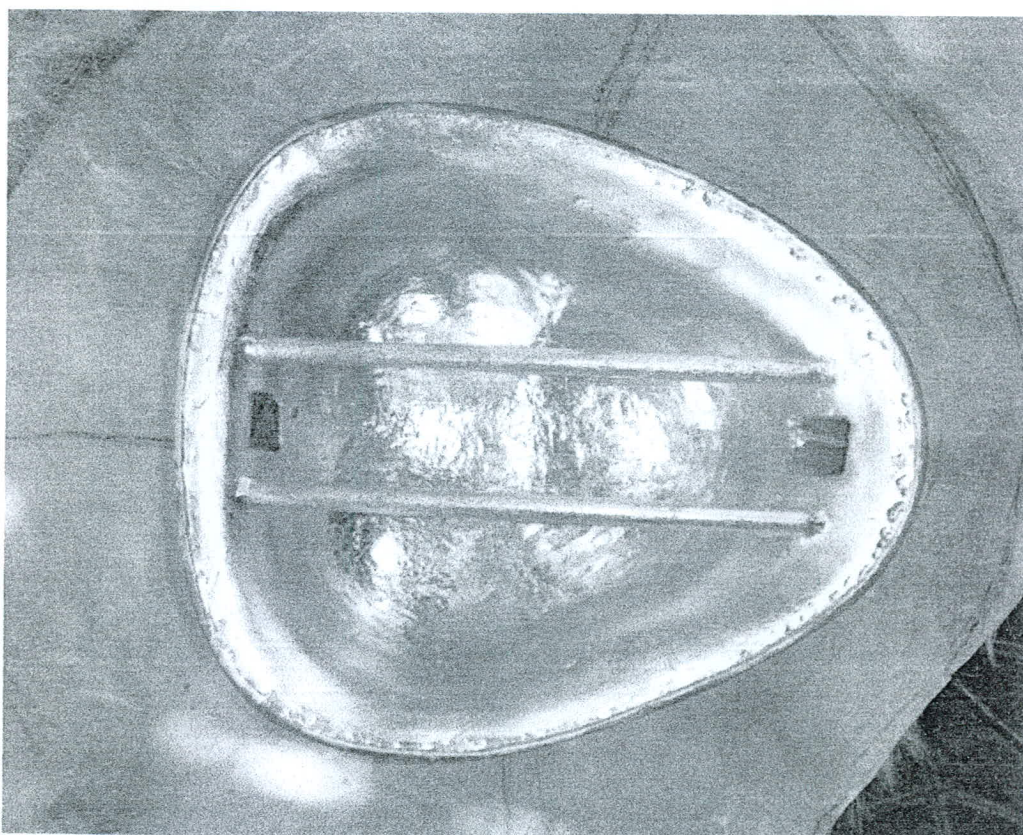
ภาพที่ ๑๑๙ ลักษณะไม้ทางขวางลำคั่น

ภาพที่ ๑๒๐ ลักษณะไม้ทางตั้งลำคั่น

๔.๑.๑.๔ การลงรักปิดทองภายในห้องเสียงกะโหลกซอสามสาย

การลงรักปิดทองภายในห้องเสียงกะโหลกซอสามสาย เป็นศาสตร์ที่มีมาแต่โบราณ ด้วยความเชื่อที่ว่าทองคำเปลวเป็นโลหะช่วยสะท้อนเสียงและเพิ่มความกังวานของเสียงซอสามสาย ทำให้กระแสเสียงที่เกิดจากหน้าซอส่งผ่านจุดกำเนิดเสียงโดยไม่ถูกดูดซับเสียงไว้ที่เนื้อมวลของเชิงไม้และกะลา เพราะทองคำเปลวเป็นมวลผนังที่ช่วยเพิ่มให้เกิดคุณภาพในการกำรเสียงมากขึ้น และเป็นการเพิ่มคุณค่าทางจิตใจให้กับนักเล่นซอสามสาย

ภาพที่ ๓๒๑ การปิดทองภายในห้องเสียงกะโหลกซอสามสาย

๔.๑.๑.๕ การเลือกหนังที่ใช้ขึ้นหน้าซอสามสาย

การเลือกหนังที่ใช้ขึ้นหน้าซอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ต้องเป็นหนังแพะที่มีคุณภาพ ไม่เปื่อยง่ายเมื่อนำมาสู่กระบวนการร้อยเอ็นขึ้นหน้ากับกะโหลกซอสามสาย การเลือกส่วนของหนังที่ใช้ในการขึ้นหน้านั้นต้องให้จุดที่หนาที่สุดอยู่ช่วงกลางหน้าซอ ครูวินิจใช้เพียงส่วนเดียวคือช่วงกลางสันหลังของหนังแพะ จึงทำให้น้ำเสียงซอสามสายเกิดคุณภาพเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้ให้ความเห็นในเรื่องของการใช้นั่งแพะขึ้นหน้าซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อคุณภาพเสียงขอสามสายว่า

...เสียงที่เป็นศาสตร์ของเสียงขอสามสายจริงๆ คือมันต้องเคร้าสร้อยนะ ไม่ใช่กระจำรัสเริงบันเทิง ซึ่งมันต้องแสดงถึงโหยให้ ขอสามสายศาสตร์มันอยู่ตรงนั้น โหยให้ หวานปานจะหยดอะไรอย่างนี้ เคร้าก็แทบจะแย นั่นมันคือศาสตร์เสียงของขอสามสายซึ่งเราควรจะทำเหมือนเก่า ฉันท้ขอบนั่งแพะที่เอามาขึ้น นั่งแพะเอามาขึ้น ก็จะได้ศาสตร์เสียงที่ถูกต้อง ส่วนหนังกลองแตกที่เอามาขึ้นนี้จุดประสงค์ใหญ่ก็เพื่อให้มันสู้กับภาวะอากาศที่แปรปรวน เช่นพอโดนความชื้นแล้วหนังแพะมันก็ไปแล้ว้วย ฉันท้ ต้องมาเอาใครเป่าผมไปนั่งเป่าถึงจะสีได้เพลง ฉันท้ขอบนั่งแพะก็พยายามจะเอาหนังแพะมาขึ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นคันเหตุเอาน้ำกลองแตกมาแล้วคันคันทันอยู่พักหนึ่ง ขึ้นกันเป็นร้อยๆคัน แต่ก็ไม่ชอบเพราะว่ามันขาดความเป็นธรรมชาติไป เนื้อธรรมชาติที่มีไขมันอะไรต่ออะไรผสมกันในนั้น คือหนังกลองแตกมันจะ โดนสกดหายไปหมดเลย เหลือแต่เส้นใยที่ไม่สามารถจะย่อยไปได้ สมัยนี้ก็ไม่มีการขายหนังแบบนั้นเพราะเขาใช้พลาสติกเป็นวัสดุใหม่ซึ่งมันสามารถที่จะทำให้เหนียวเท่าได้ (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้ให้ความเห็นถึงประสบการณ์ที่เคยทดลองใช้นั่งสัตว์ชนิดอื่นในการขึ้นหน้าขอสามสาย โดยเล่าว่า

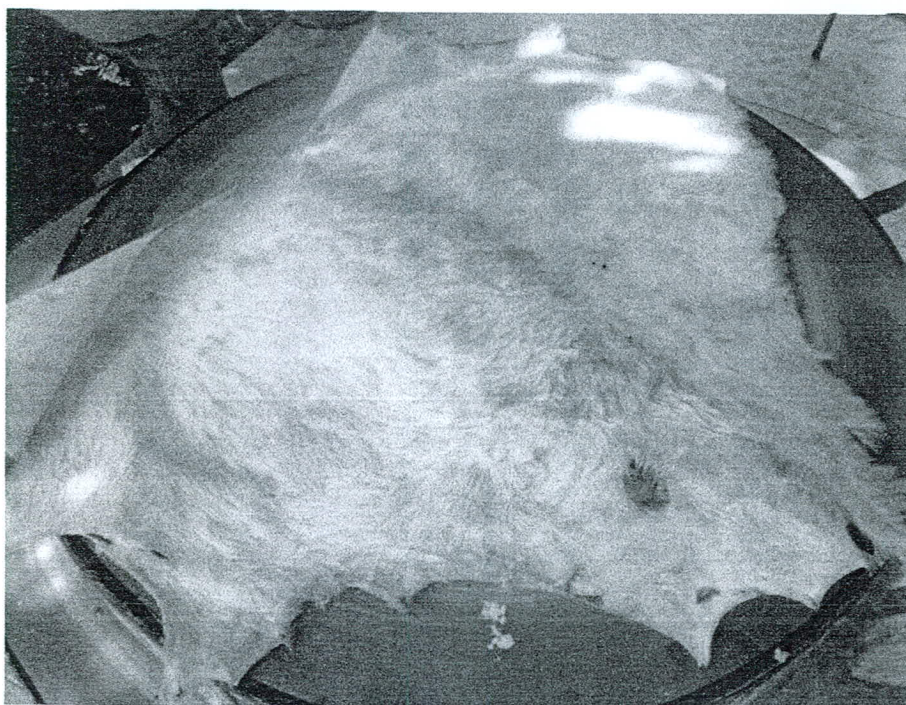
...เคยคิดทำมาหมดสำหรับช่างคนนี้ก็เคยทำมาทุกหนังแล้ว ได้ทดลองจนมาก ทำมาขนาดหนังกระต่ายนี้ไม่ได้เลย ปรากฏว่ามาขึ้นเสร็จเสียงมันดังอ้อๆ น่าเหมาะสำหรับทำหลิบน่าจะได้ แต่ก็ไม่ควรใช้ หนังงูก็ทดลองดูแล้วก็ไม่ควรใช้ เสียงมันแหก ลูกออกไปจากศาสตร์เสียงขอสามสาย ที่เราทดลองมาทุกหนังนี้หนังกลองแตกก็ถูกใจที่สุด ไม่ใช่เสียงที่ถูกใจนะ ถูกใจในแง่ที่ว่าการใช้งานมีความพร้อมอันเนื่องจากฝนตก ฟ้าร้องละอองอะไรมันก็ไม่กล้ำกลายมากนัก ก็สามารถที่จะบรรเลงต่อไปได้ ในขณะที่ขอหนังโบราณนี้เขาใช้เกลือ เกลือจะดูดความชื้นได้เร็วมาก ความชื้นเปลี่ยนแปลงนิดเดียวฉันท้ก็จะไปด้วยภายในเสี้ยววินาทีเลยดีกว่า พอแห้งฉันท้ก็แห้งหมด เห็นผลเลยระหว่างบรรเลงมันแสดงให้เห็นเลย เพลงยาวๆ ๗-๘ นาทีถ้ามันเจออากาศชื้นมันไปเลยภายในเพลงนั้น ปัจจุบันนักเรียนไม่ได้เจอเหตุการณ์นี้เพราะว่าหนังปัจจุบันใช้ฟอมาลีนแล้ว (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖)

ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงคุณภาพเสียงของหนังแพะที่จะนำมาใช้ขึ้นหน้าซอสสามสายว่าควรเป็นแพะที่เป็นช่วงวัยที่ไม่อ่อน และไม่แก่จนเกินไปโดยให้ความเห็นว่า

...หนังหนุ่มสาวนี้เป็นเรื่องสำคัญสุด ยุวชนนี้ก็สมควร มันก็เหมือนกับหนังซอฮู้คนที่เขาดีซอหนุ่มแน่นหน่อยเขาก็ชอบหนังลูกวัวเพราะมันเสียง สรุปรวมความว่าฉั่นขึ้นมาทุกหนังแล้วมันไม่ถูกศาสตร์ ซอสสามสายหนังวัวนี้มันก็ไม่ดี ในตู้ข้างหน้ามีอยู่ตัวหนึ่งมันเก็บเอาไว้เป็นการสาธิตว่าหนังตรงส่วนนี้ใส่สะอาดสามารถขึ้นซอสสามสายได้แต่ว่ามันจะให้เสียงที่แปลกประหลาดสักนิดนึง เสียงที่นักเล่นเขาวิเคราะห์กันแล้วว่ามันไม่น่าจะใช้ แต่คนก็เอาไปขึ้นสีได้ใครจะทำไม(วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖)

ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้ยกตัวอย่างข้อกำหนดของการใช้หนังสัตว์ที่ทำเครื่องดนตรีที่เป็นส่วนสำคัญในการของเนื้อเสียงที่ให้ศาสตร์เสียงที่ถูกต้องตามแบบฉบับของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

...ข้อกำหนดของเสียงเครื่องดนตรีแบบรามะนาอย่างนี้เอาหนังอื่นมันก็อาจจะดูไม่เข้าท่า มันต้องหนังวัวใช้ไหม เสียงมันถึงเป็นเรื่องเป็นราวนั่นคือศาสตร์ ซอสสามสายอยากให้ทุกๆ ช่างนำหนังแพะ ไปทำกัน อย่างคนชนๆก็เอาหนังงูไปขึ้น ไอ้หนังงูนี้มันง่ายสุดๆแล้วละ แต่งูเหลือมตัวมันเล็ก อัตราการบีบของมันต้องโชนท้อง ที่มันจะขึ้นไปแล้วเจอท้องไง เจออย่างชนิดหลักเลียงไม่ได้เลยเพราะหน้ามันกว้าง เสียงก็ไม่ดี ด้อยยิ่งก็สู้ไม่ได้ เสียงสายเอกจะไม่ค่อยมีปัญหา ถ้าด้อยมันต้องด้อยเพราะ (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๒๒ หน้าพะสดตากแห้ง

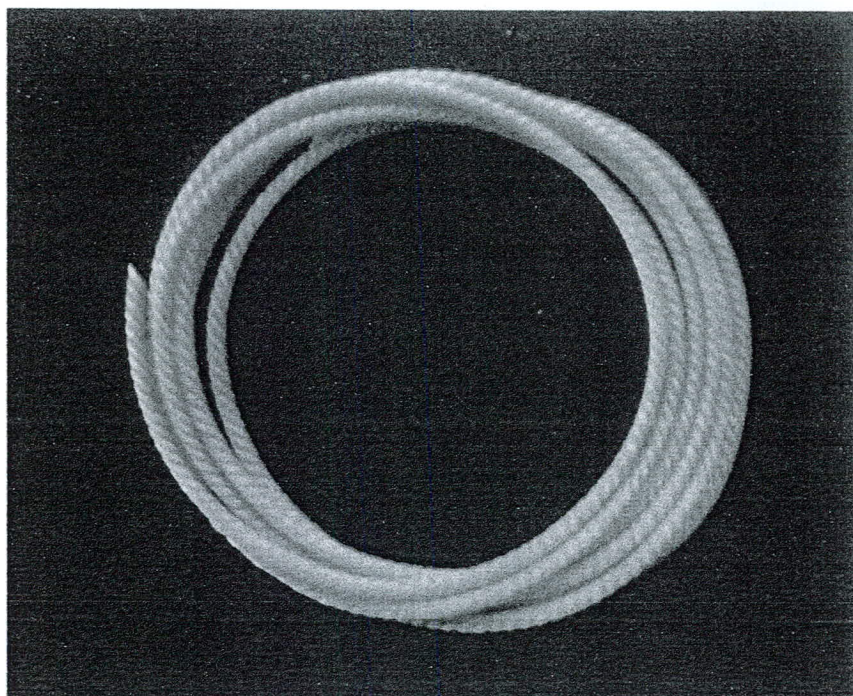
ภาพที่ ๓๒๓ หน้าพะกลับด้านส่วนที่ติดพังผืด

๔.๑.๑.๔ การเลือกใช้สายขอ

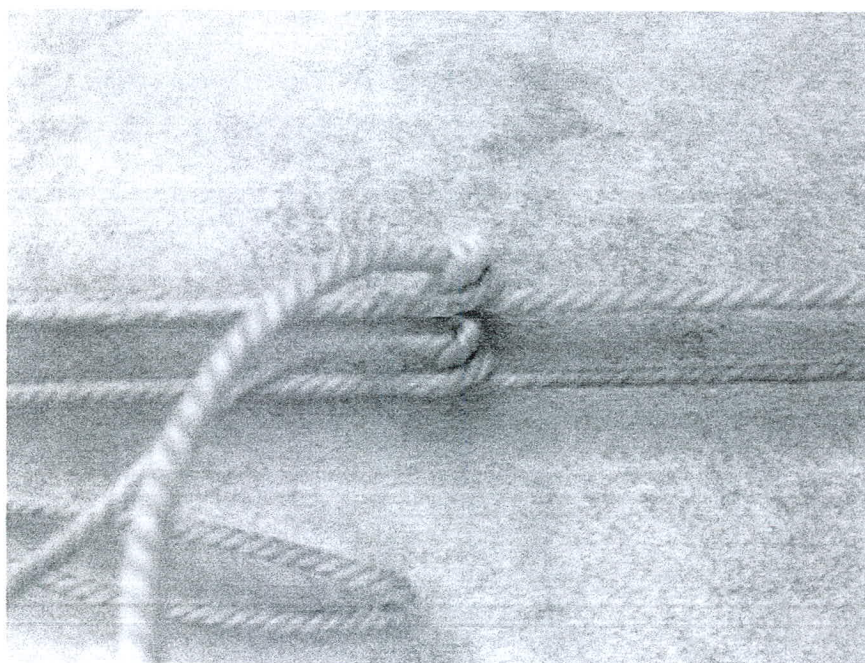
การเลือกใช้สายที่เหมาะสมสำหรับขอสามสายต้องเลือกสายที่ควั่นด้วยไหมที่มีคุณภาพ และมีขนาดที่เหมาะสมแก่การใส่สายเอก สายกลาง และสายทุ้มตามลำดับที่ให้เสียงสูง กลาง ต่ำ

การเลือกใช้สายขอในการขึ้นสาย และผูกหนดพราหมณ์ ต้องเลือกสายไหมที่ผลิตมีมาตรฐานการควั่นเกลียวไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด ยกตัวอย่าง สายขอที่ใช้ขึ้นควั่นเกลียวไปทางซ้าย หนดพราหมณ์ก็ต้องมีการควั่นไปทางซ้าย ถ้าสายขอที่ขึ้นมีการควั่นเกลียวไปทางขวา หนดพราหมณ์ก็ต้องมีการควั่นเกลียวไปทางขวา จะไม่ทำให้เกลียวหนดพราหมณ์ตัวคเป็นเกลียว เพราะถ้าสายขอที่ขึ้น ยกตัวอย่างการควั่นเกลียวไปทางซ้าย แต่หนดพราหมณ์ที่ผูกไว้ควั่นเกลียวไปทางขวา จะทำให้เกิดการคลายเกลียวของสายขอซึ่งมีผลเสียต่อคุณภาพเสียงในทันที ดังนั้นควรเป็นสายชุดที่มีมาตรฐานการควั่นเกลียวไปในทิศทางเดียวกัน

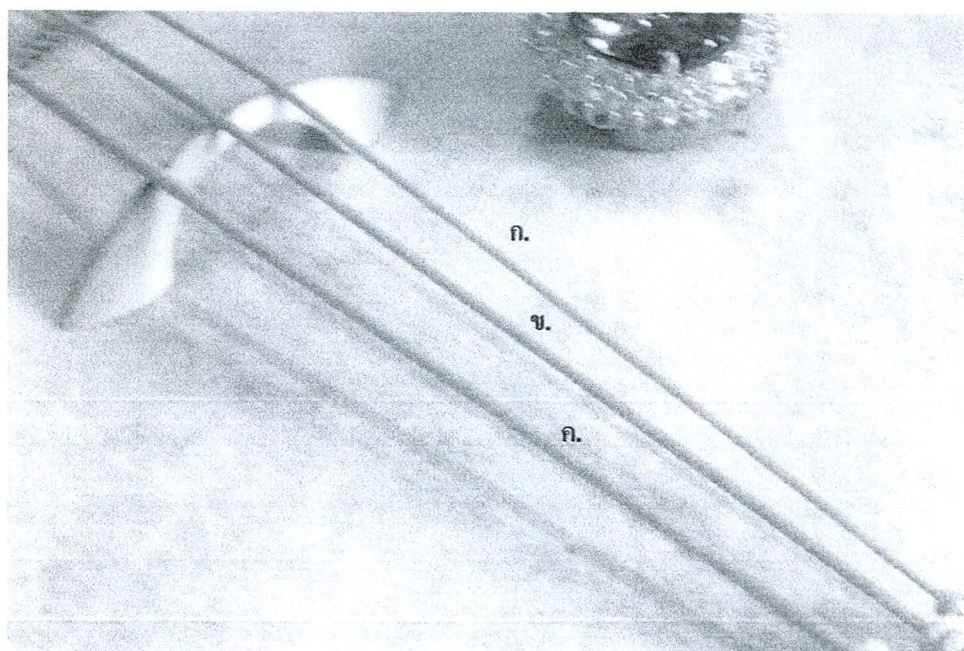
..การผูกปมสายขอเข้ากับหนดพราหมณ์ต้องให้สายเป็นเกลียวเดียวกัน ไม่เช่นนั้นมันจะคลายกัน ถ้าเกลียวกลับกันเกลียวซ้ายอัน เกลียวขวาอัน อย่างเช่น หนดพราหมณ์มีสายเอกสายทุ้มเป็นเกลียวซ้ายอย่างนี้มันก็จะคลาย หนดพราหมณ์ มันก็จะมันเป็นเกลียว สายก็จะคลายออกมา ยิ่งบิดก็ยิ่งจะคลาย คลายจนกระทั่งแรง พืดหมดไป สายเอกนี้ตรงเลยจะสีไม่เป็นเสียงเลย เสียหมดเจมาแล้ว ถ้าสายมันไม่ แมทซ์กันนะ เกลียวมันไม่แมทซ์กันพอกวดไปเกลียวมันก็จะคลายๆหมดเสียเลย หนดพราหมณ์มันก็จะไปด้วยเหลกเหลวหมด อันนี้คนเล่นขอสามสายต้องรู้ ห้ามเอามาใส่ ต้องเกลียวเดียวกัน ดุริยบรรณเกลียวเขาไม่ข้ามเกลียวหรือ เกลียวเขาเกลียว ดายตัว (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๒๔ สายซอที่บิดเกลียววนขึ้นไปทางขวา

ภาพที่ ๓๒๕ หนดพราหมณ์ที่ผูกกับสายซอบิดเกลียวไปในทิศทางเดียวกัน

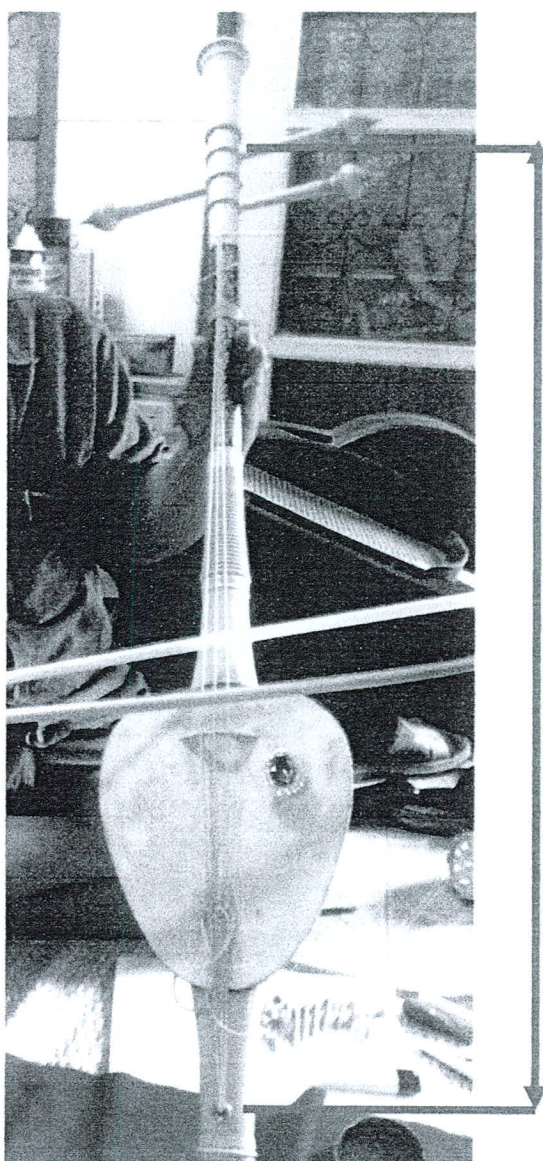

ภาพที่ ๑๒๖ ก. สายเอก ข.สายกลาง ค.สายหุ้ม แสดงลำดับขนาด

๔.๑.๒ ระยะกว้างของช่วงสาย

๔.๑.๒.๑ ระยะกว้างของสายช่วงลูกบิดสายกลางถึงรู้อยหนวดพราหมณ์

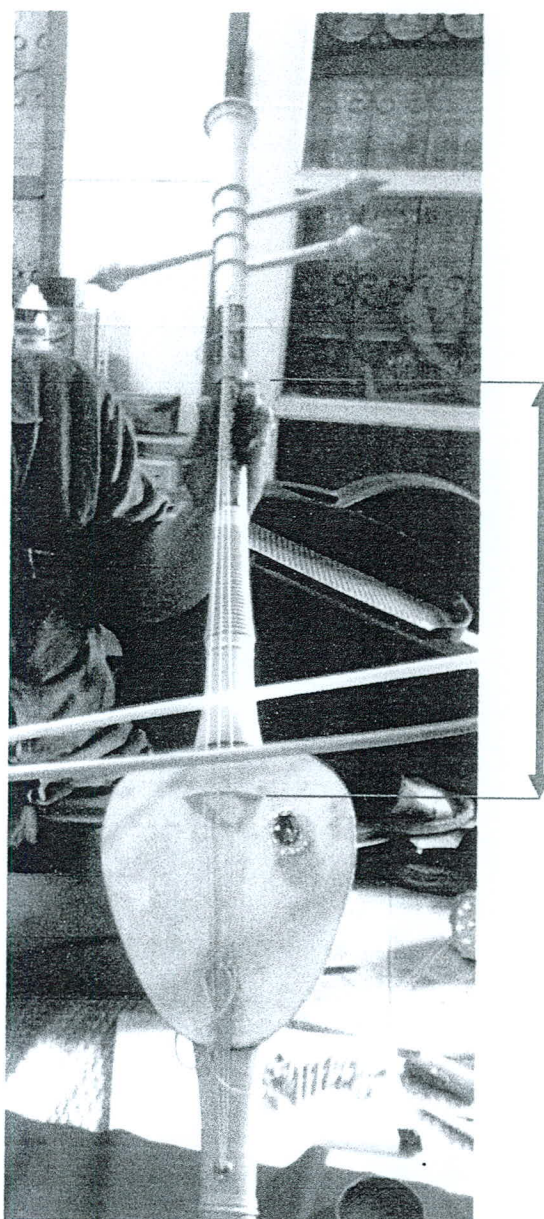
การออกแบบความยาวของซอโดยกำหนดให้ได้ระยะกว้างของสายตั้งแต่ช่วงลูกบิดสายกลางถึงรู้อยหนวดพราหมณ์ให้ห่างกันประมาณไม่เกิน ๓๔ นิ้ว เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลช่วยให้เสียงซอสามสายมีน้ำเสียงที่เหมาะสมเสียงไม่แกว่งเพี้ยนในขณะที่บังคับสายบรรเลงเป็นผลมาจากแรงดึงที่พอเหมาะส่งผลดีต่อน้ำเสียง และยังเป็นช่วงสายที่ไม่ทำให้ขาดง่ายเกินไป

ภาพที่ ๓๒๗ ระยะกว้างของสายช่วงลูกบิดสายกลางถึงรู้อยหนวดพราหมณ์

๔.๑.๒.๒ ระยะกว้างของสายช่วงรัดอกถึงหย่อง

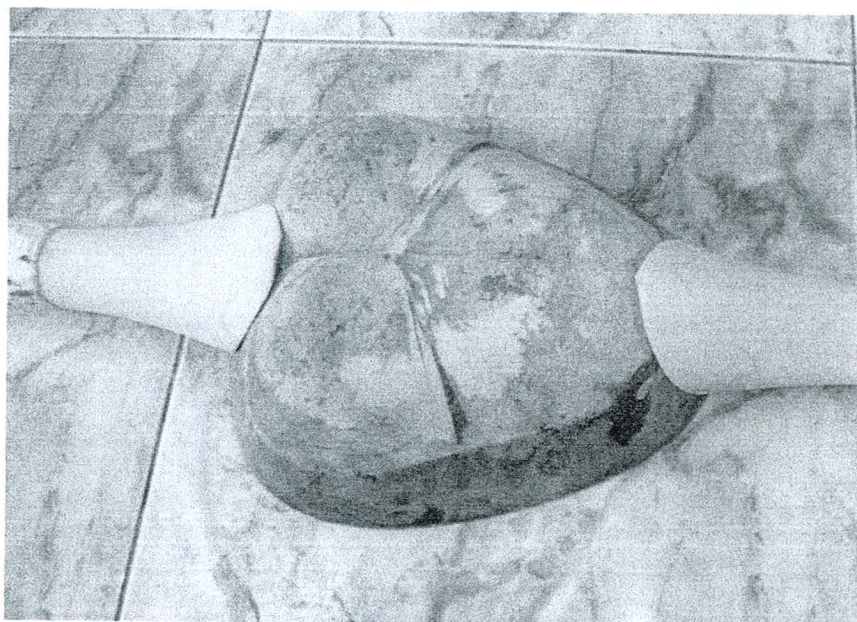
การกำหนดให้มีระยะความกว้างระหว่างช่วงของรัดอก ถึงตำแหน่งหย่องให้ห่างกันไม่เกิน ๑๖ นิ้วโดยประมาณ เป็นจุดที่ให้เสียง และระยะการใช้นิ้วในบรรเลงกดลงบนสายได้ดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัดช่วงมือของนักเล่นซอสามสายที่อาจกำหนดได้ด้วยตนเองตามความถนัด

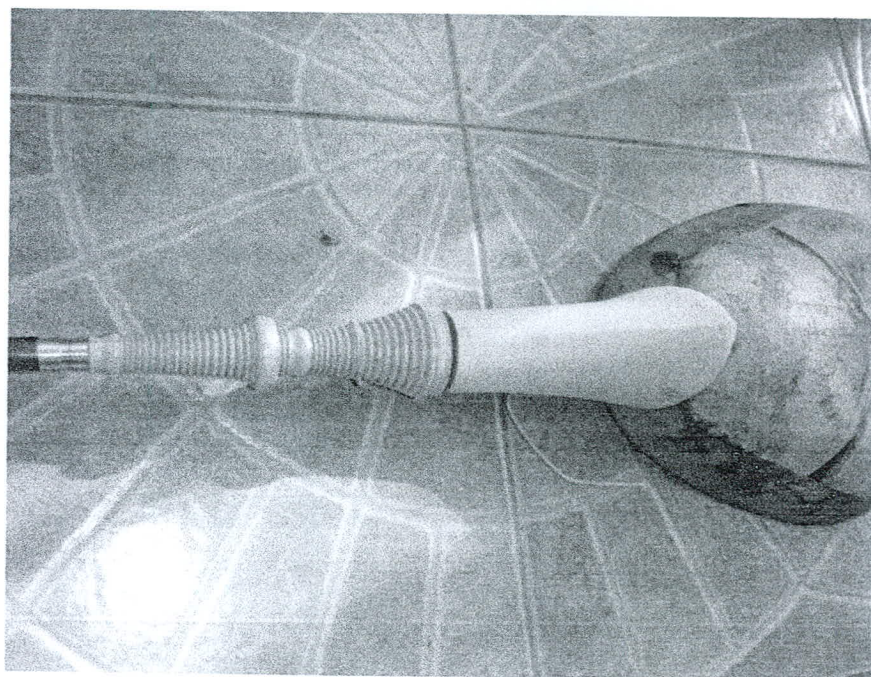
ภาพที่ ๓๒๘ ระยะความกว้างระหว่างรัดอกถึงหย่อง

๔.๑.๓ องศาของหุ้มปากช้าง

องศาของหุ้มปากช้าง หมายถึง องศาความเอียงของขอสามสายที่มีการออกแบบให้ประกอบเข้ากับกะโหลกขอสามสายแล้วได้องศาหุ้มปากช้างบนทำมุม ๕ องศา และหุ้มปากช้างล่างทำมุม ๑ องศา การกำหนดองศาในส่วนขอสามสายนี้เป็นการทำมุมให้ช่วงคันขอเอนเข้าหาช่วงหลังกะโหลกขอเล็กน้อยเพื่อช่วยเพิ่มแรงกดในการขึ้นสายขอที่ขึ้นตึงและพาดบนหย่องแล้ว แต่ไม่ควรให้เอนเอียงมากกว่าที่กำหนดไว้ เนื่องจากน้ำหนักขอสามสายอาจเสียศูนย์ทำให้บังคับประคองขอในขณะที่มีการบรรเลงยากลำบาก ระดับองศาที่เอียงในระดับดังกล่าวมีผลดีช่วยรักษาปมผนวคพราหมณ์ให้ลดการกระทบคิณน้ำขอให้เสียหายก่อนเวลาอันควรอีกทางหนึ่งด้วย

ภาพที่ ๓๒๕ การเข้าหุ้มปากช้างบนและหุ้มปากช้างล่าง

ภาพที่ ๓๓๐ ลักษณะองศาที่เอียงเข้ามาด้านหลังกะโหลกขอสามสาย

๔.๑.๔ ถ่วงหน้า

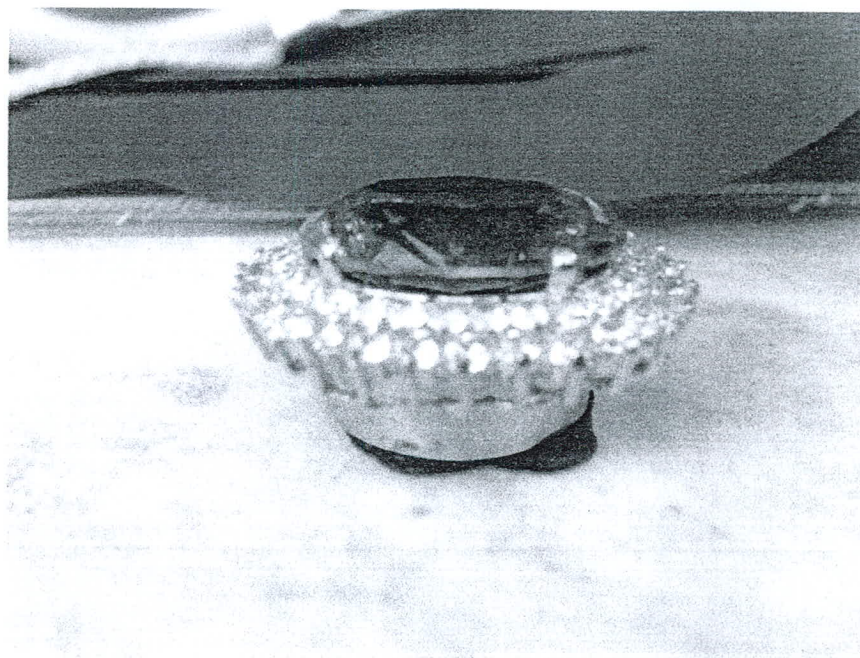
ถ่วงหน้าเป็นองค์ประกอบของขอสามสายที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพของน้ำเสียงขอสามสาย ถ่วงหน้าทำจากโลหะ ประเภท เงิน ทองเหลือง หรือสแตนเลส ขึ้นรูปเป็นคัลลัมกลเล็กๆ ข้างบนประดับด้วยเพชรพลอยสีต่างๆ ภายในคัลลัมบรรจุขี้ผึ้งผสมตะกั่วเพื่อให้ได้น้ำหนักเพื่อถ่วงให้ได้น้ำเสียง และปิดหน้าด้วยชั้น เวลาใช้งานให้เสียบไฟที่ชั้นส่วนที่ปิดหน้าแล้วจึงวางกลดลงเบาๆ ที่ตำแหน่งหน้าซอฝ้งซ้ายมือผู้บรรเลง เพื่อถ่วงหน้าซอฝ้งสายเอก ผู้บรรเลงต้องกำหนดตำแหน่งที่ติดถ่วงหน้าเพื่อให้ น้ำเสียงซอมีความกังวาน ไพเราะนุ่มนวล (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๕ : ๖๑)

การใช้ถ่วงหน้าขอสามสาย โดยกำหนดการเลือกเฉพาะขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของโลหะที่แนบติดหน้าให้กว้างประมาณ ๓ นิ้ว และหนาประมาณ ๔ นิ้ว โลหะด้านในที่กลดลงจะมีตะกั่วถ่วงและปิดหน้าด้วยชั้นผสมขี้ผึ้ง ใช้งานโดยการเสียบไฟแล้วกดกลดลงบริเวณฝ้งซ้ายของหน้าซอ (ฝ้งสายเอก) ให้อยู่ห่างจากระดับได้หย่อนลงไปตามความเหมาะสม คุณสมบัติของชั้นผสมขี้ผึ้งที่ติดลงบนหน้าซอจะช่วยทำให้เสียงขอสามสายมีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อได้รับน้ำหนักถ่วงหน้าที่ถูกคิดแนบสนิทลงบนหน้าซอที่ใช้ชั้นผสมขี้ผึ้งเสียบไฟติด

ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงการใชถ่วงหน้าขอสามสายว่าสามารถกำหนดจุดได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับนักเล่นที่ชื่นชอบในเสียงที่ดังออกมาว่ามีน้ำเสียงอย่างไรและความ

สวยงามในจุดที่ติดกันนับเป็นส่วนสำคัญ โดยนักเล่นซอสามสายสามารถกำหนดเลือกจุดที่เหมาะสมได้เอง ครูอธิบายว่า

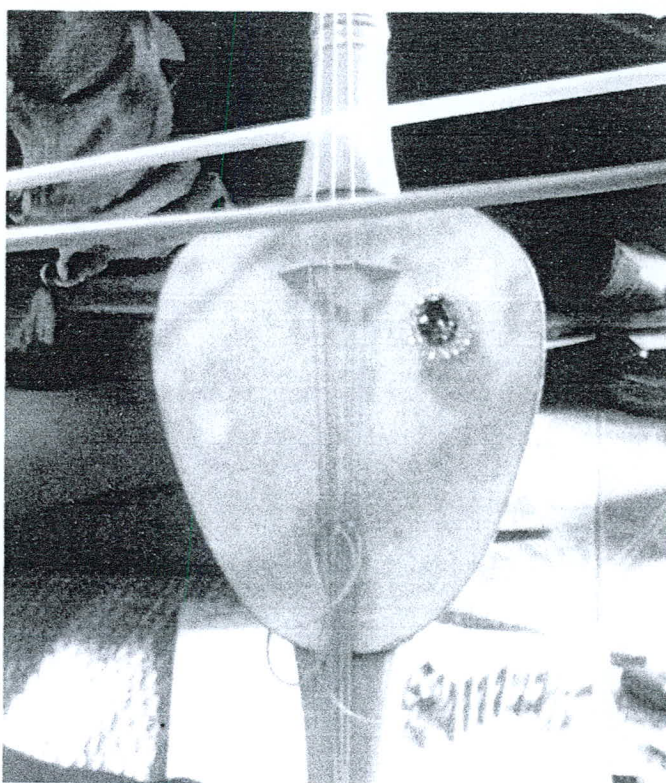
...ถ่วงหน้าจะมีความยืดหยุ่นสูง คือถ้าหนักมันก็ต้องหาจุดห่างออกไปอีกนิดนึง ถ้ามันเบาก็คิดให้ใกล้มาอีกหน่อยนึงอะไรให้มันสัมพันธ์กับลักษณะการดันกับแรงสี มันก็จะดีเพราะ คือต้องหา เลื่อนหาจุด แบบเดียวกับ ไวโอลินที่ข้างในมันจะมีตัวค้ำ นั่นก็ต้องเลื่อนหาจุดเหมือนกัน มันทำนองเดียวกันเลยแหละจากฐานหย่อง คนโบราณ เขาก็จะวางที่อิสระแล้วก็สี แล้วก็เลื่อนตัวถ่วงเนี่ย ตรงไหนสวยที่สุดก็ตรงนั้นแหละ ตรงไหนที่เสียงเพราะที่สุดก็ตรงนั้นแหละ เขาจะไม่คำนึงถึงน้ำหนัก น้ำหนักนี้ช่วยให้ ทำลักษณะวิชาการได้แต่มันไม่ได้ใส่ใจตรงนี้ เพราะเป็นในฐานะช่างที่ทำงานภูมิ ปัญญาชาวบ้านเราจะใช้วิธีนี้ก็ถือว่า หางยชอมาแล้วก็สีสายเปล่าดีอะไรแล้วก็ เลื่อนหาเสียงถ่วงหน้าวางแล้วเอามือกดเบาๆ ก็เลื่อนไล่เถไปจนได้จุดที่เสียงมันเพราะ ที่สุด (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๓๑ ถ่วงหน้าซอสามสาย

ภาพที่ ๓๓๒ การหาคำแหน่งในการติดถ่วงหน้า

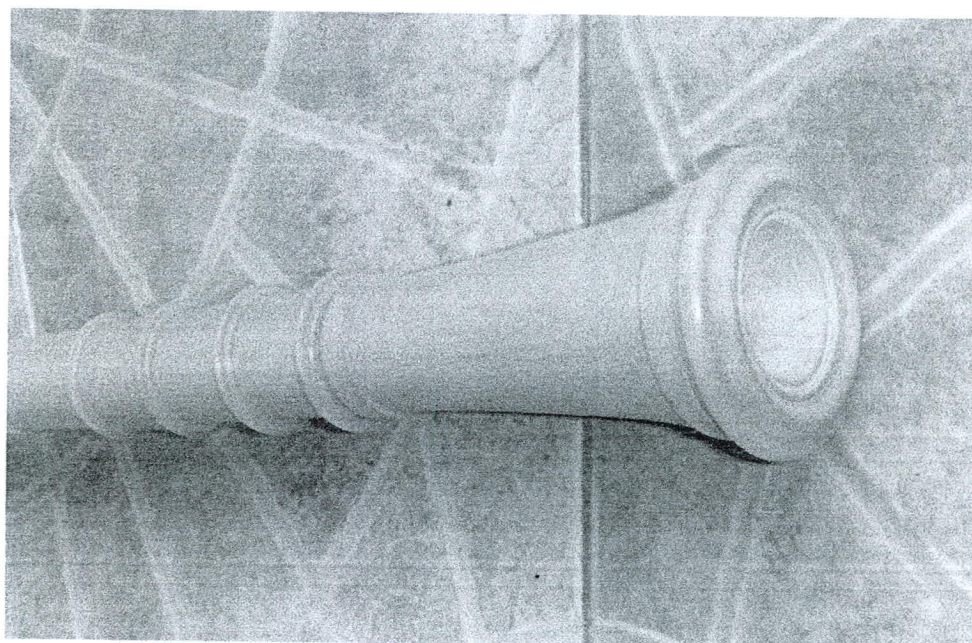
ภาพที่ ๓๓๓ ตำแหน่งติดถ่วงหน้า

๔.๒ ลักษณะเฉพาะของสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ มีดังนี้

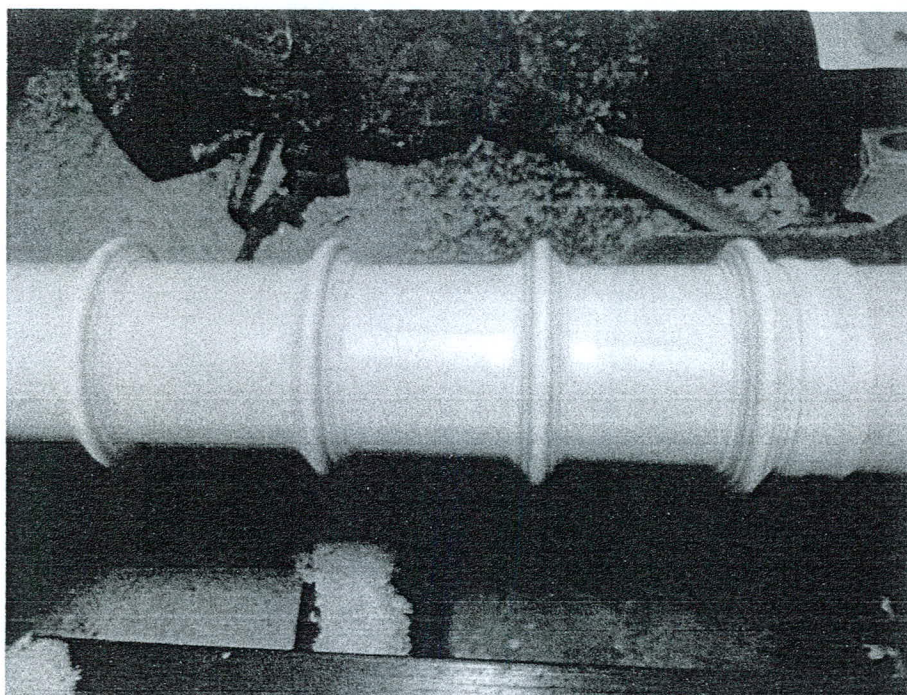
๔.๒.๑ งานกลึงไม้

งานกลึงไม้มีลักษณะเฉพาะของงานที่ปรากฏเฉพาะในขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้แก่ งานกลึงไม้ที่ประกอบด้วยลูกแก้วท่อนยอด ลูกแก้วท่อนกลาง ลูกแก้วช่วงรูเสียบ ลูกบิด และลูกแก้วทำขอสามสาย สังเกตได้จากร่องการลงใบมีดกลึงชิ้นงานที่แสดงถึงการเล่นระดับของลูกแก้ว ที่มีความละเอียดอ่อน ประณีตบรรจงในการกลึง ลักษณะเฉพาะของลูกแก้วที่มีจำนวนเส้นระดับเรียกว่าบำ ฐาน เล็บ และบัวในการพันร่องกลึงส่วนที่เล็กขยับย่อของฐานลูกแก้วแต่ละชั้น

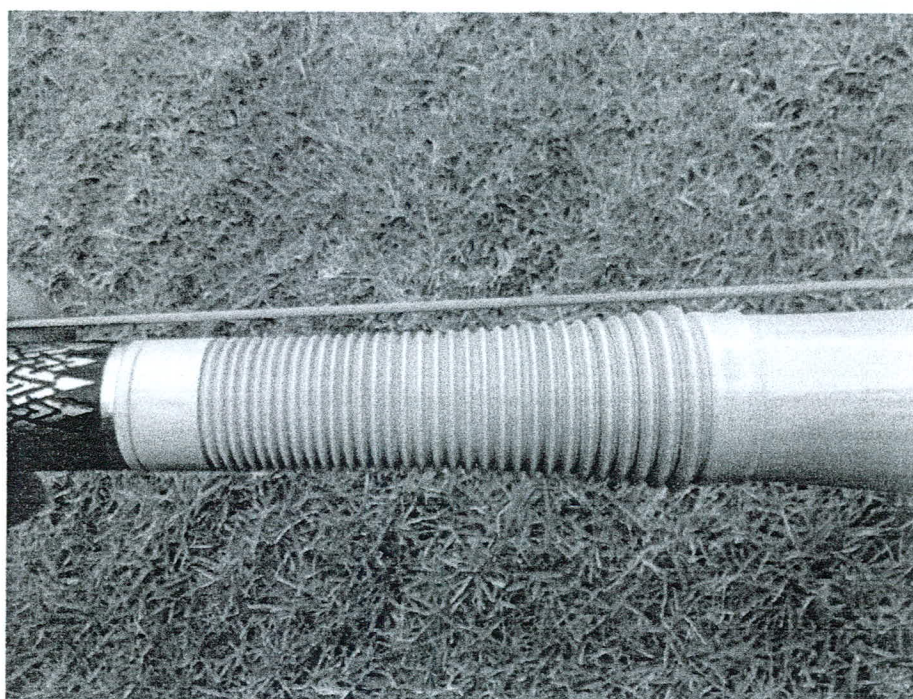
...ถ้าตอนหนุ่มๆฐานฉันยิ่งกว่านี้หลายชั้น ตอนนี้อัดๆลงมาแล้ว ตาไม่ไหว เมื่อก่อนนี้ถ้าให้นับนะก็พันร่องบำ ๒ ข้างขึ้นมาแล้วก็เป็นฐานลูกแก้ว ฐานเล็บมือ แล้วถึงจะบัวข้างบน มีอีกเส้นหนึ่ง ถ้าจะนับก็ ๔ ชั้นถึงยอด พันร่องขึ้นมาแล้วก็มีบำ บ่า เสร็จแล้วก็เล็บ เล็บแล้วก็เส้นยอด ประมาณ ๔ ชั้นกว่าจะถึงยอด (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖)

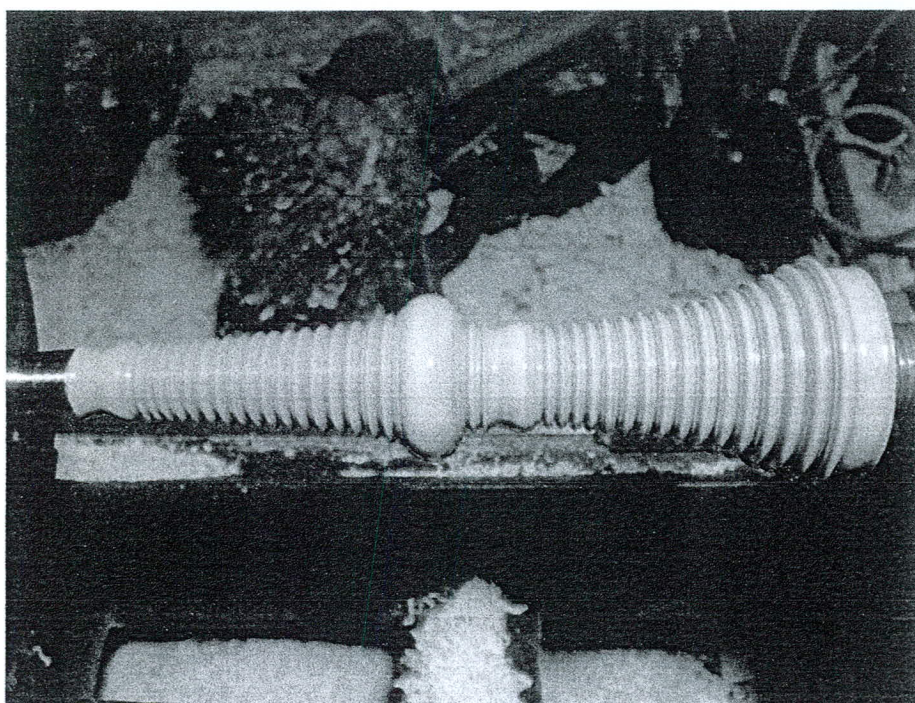
ภาพที่ ๓๓๔ งานกลึงลูกแก้วท่อนยอด

ภาพที่ ๓๓๕ งานกลึงตุกแก้วช่องเสียบตุกบิด

ภาพที่ ๓๓๖ งานกลึงตุกแก้วท่อนกลาง

ภาพที่ ๓๓๗ งานกลึงลูกแก้วเท้าขอ

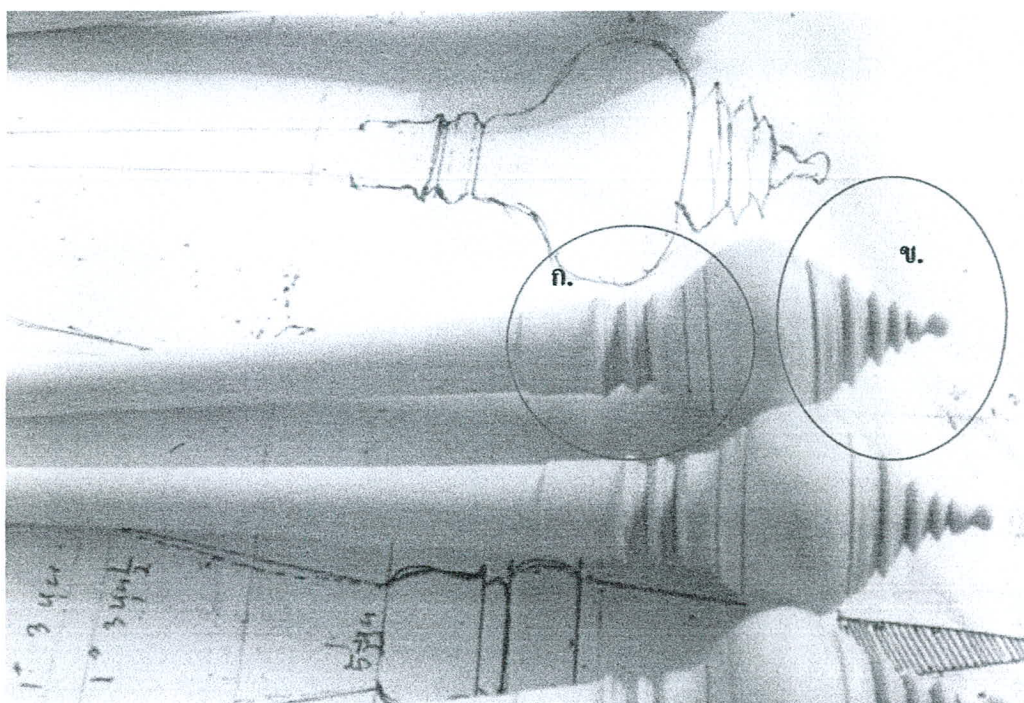
ในการกลึงลูกบิดขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ที่ใช้ในการสาธิตงานวิทยานิพนธ์ ได้แสดงถึงการกลึงทรงลูกบิดตามแบบขอสามสายโบราณของครูหลวงไพเราะเสียงขอ (อุ่น ดุริยชีวิน) ที่ได้บันทึกไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕

ช่วงของการปรับเปลี่ยนทรงลูกบิดแบบใหม่ เริ่มหลังจากที่ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ได้แยกออกจากครูประจิดต์ ชัยเจริญ แล้วตั้งกิจการ โรงงานทำเครื่องดนตรีของท่านเองหลังปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ครูวินิจได้ปรับเปลี่ยนทรงลูกบิดช่วงฐานแหวนลูกแก้วได้มีข้อจับ และฉัตรลูกแก้วให้มีความแตกต่างไปจากทรงลูกบิดขอสามสายของครูประจิดต์ ชัยเจริญ และทรงลูกบิดขอสามสายของครูหลวงไพเราะเสียงขอ (อุ่น ดุริยชีวิน) โดยทรงลูกบิดที่ได้ปรับเปลี่ยนคือ ๑. ทรงของครูประจิดต์จะมีจำนวนฐานแหวนลูกแก้วได้มีข้อจับจำนวน ๓ วง แต่ครูวินิจได้ลดจำนวนแหวนให้เหลือแหวนวงเดียว ๒. ทรงฉัตรของครูประจิดต์จะมีลักษณะใบฉัตรลาดลงตามระดับเหมือนกัน แต่ครูวินิจได้ปรับให้เป็นลักษณะยกใบฉัตรบานออกไป ส่วนทรงลูกบิดขอสามสายของครูหลวงไพเราะเสียงขอ จะมีลูกแก้วฐานแหวนได้มีข้อจับ และฉัตรลูกแก้วยื่นยาวกว้างออกไป แต่ครูวินิจได้ย่อลูกแก้วฐานแหวนได้มีข้อจับ และใบฉัตรลูกแก้วให้มีช่วงที่แคบลงตามความนิยม ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ได้อธิบายถึงเรื่องของทรงลูกบิดขอสามสายไว้ว่า

...โบราณเขาจะใช้คำว่าทรงหม้อตาล แล้วหม้อตาลมันก็มีเข้ดั่งหลายแบบ เขาพูดออกมาให้เห็นว่ามันเป็นลักษณะป่องตามรูป ครูเขามักจะบอกลูกศิษย์ว่าทรงหม้อตาล

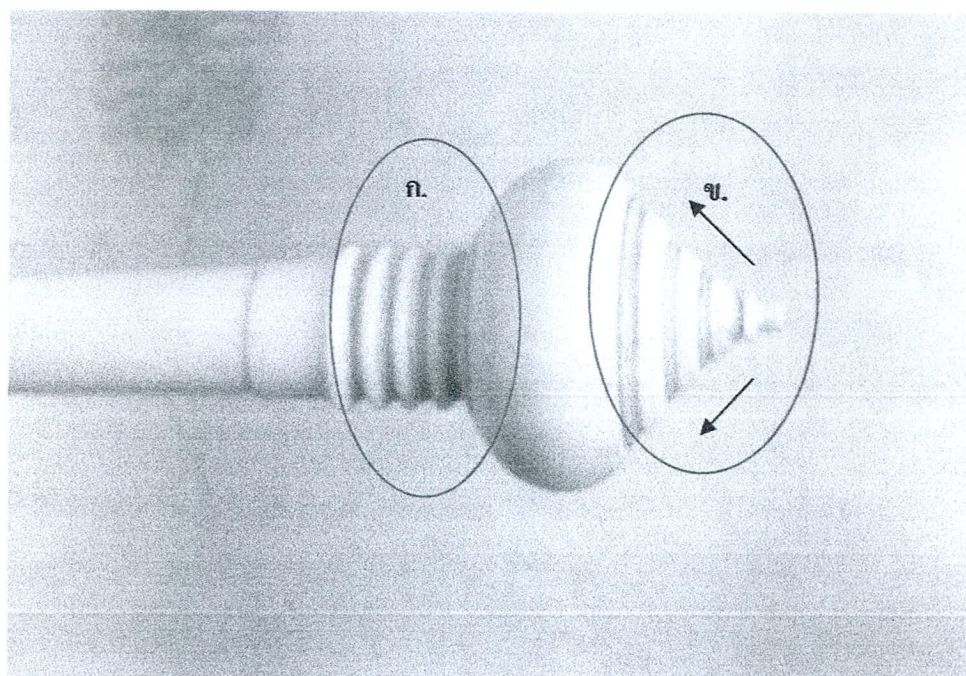
ครูทุกคนก็จะพูดกันว่าทรงเมื่อดลักษณะของหม้อตาลสวยเนอะ ความจริงมันก็หม้อตาลทั้งหมดแหละ จะป่องจะรีมันก็แต่ละคนแต่ละช่าง แต่คำว่าหม้อตาลจะใช้กันดีจังเลย มันก็พัฒนาขึ้นมาเป็นหม้ออะไรต่อหม้ออะไรมากมาย

ทรงนิยมนี้จะสังเกตได้ว่ามันเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ แบบชอคันนี่ที่ทำจะเอาทรงโบราณมาทำให้ดู แล้วแบบโบราณนี้ก็พัฒนาไป ปัจจุบันก็มาถึงจุดที่ฉันทกลงในจุดนั้นเมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้วมันก็โอเคถึงจุดสุดยอดแล้วได้มาสู่ยุคสมัยใหม่แล้วนะซึ่งทำให้สวยมาก ช่วงนั้นถือว่าทันสมัยน่าดู (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖)

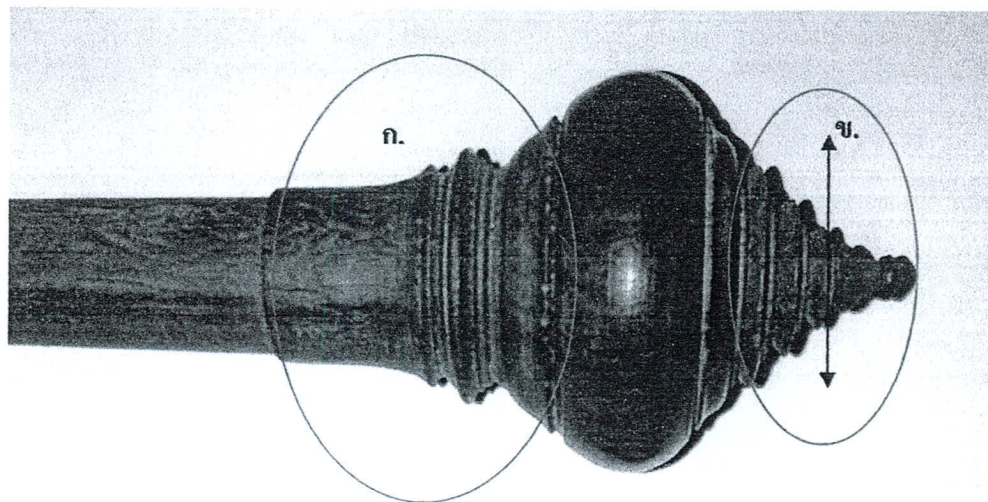

ภาพที่ ๓๓๘ งานกลึงสาริตลูกบิดตามแบบชอสามสายของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น คุริยชีวิน)

ก. ลูกแก้วฐานแหวนได้มือจับ ข. ใบฉัตรลูกแก้วที่ขึ้นยาวกว้างออกไป

ภาพที่ ๓๓๕ งานกลึงทรงลูกบิดของครูประจิดค์ ชัยเจริญ
ก. ฐานแหวนลูกแก้วได้มือจับ ๓ ชั้น ข. ใบฉัตรลูกแก้วที่ลาดลง

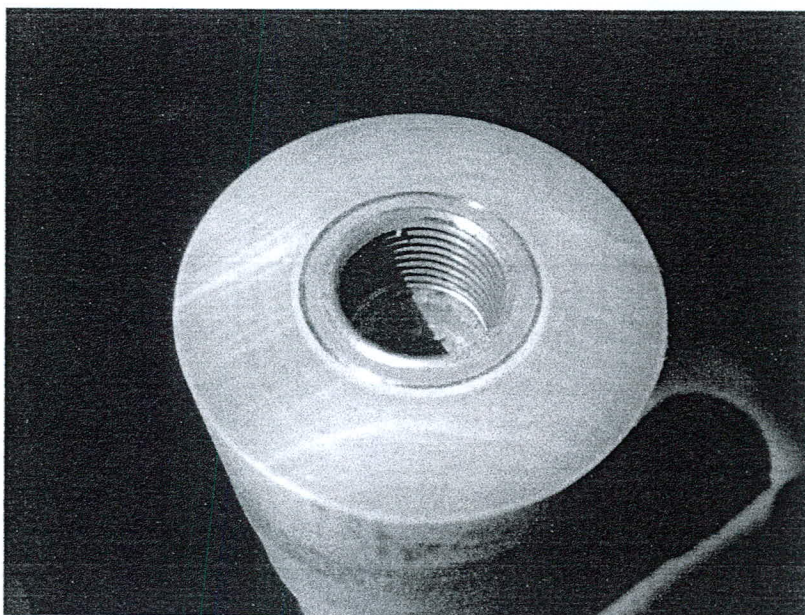

ภาพที่ ๓๔๐ งานกลึงลูกบิดขอสามสายแบบของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐
ก. ฐานแหวนลูกแก้วได้มือจับเหลือแหวน ๑ ชั้น ข. ใบฉัตรลูกแก้วที่บานออก

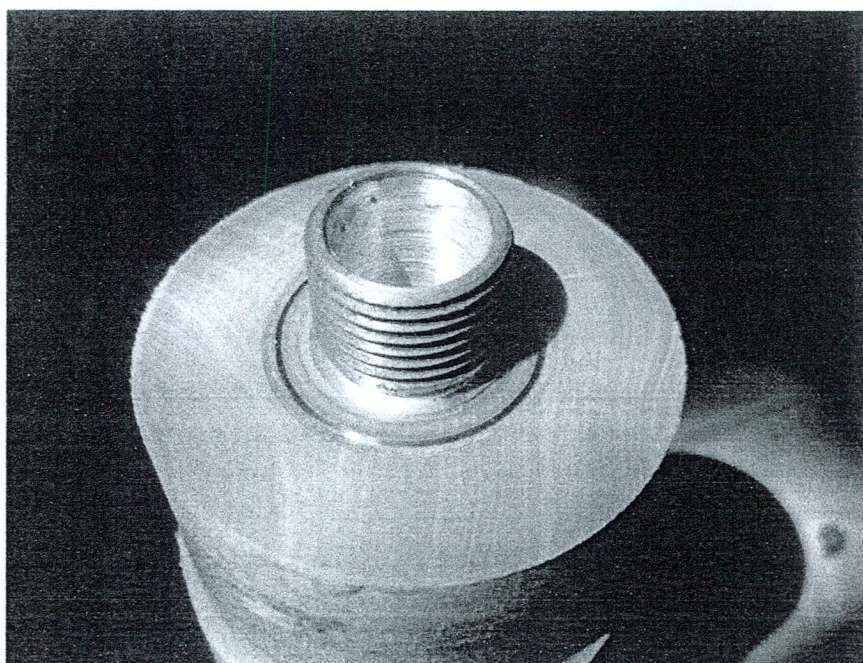
๔.๒.๒ งานกลึงเข้าเกลียวขอสามสาย

งานกลึงเข้าเกลียวขอสามสาย ต้องใช้ทักษะความละเอียดอ่อน ประณีต บรรจง การนำ โลหะมากลึงเป็นเกลียวตัวผู้ และตัวเมียในช่วงต่อของท่อนขอดเหนือรูเสียบลูกบิดกับ ท่อนหุ้มล่าง กับเท้าขอสามสาย ที่ต้องการเน้นความแน่นหนา สนิท และคงทน ครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้รับการถ่ายทอดงานกลึงเข้าเกลียวขอสามสายจากครูประจิดต์ ชัยเจริญ จึงทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการกลึงเข้าเกลียวขอสามสายได้เป็นอย่างดี นับว่าครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ได้รับความรู้ในเรื่องทักษะการกลึงเข้าเกลียวมาจากครูประจิดต์ ชัยเจริญ เป็นลักษณะเฉพาะในการกลึงเข้าเกลียวขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ตามคำกล่าวรองศาสตราจารย์พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ ที่ว่า

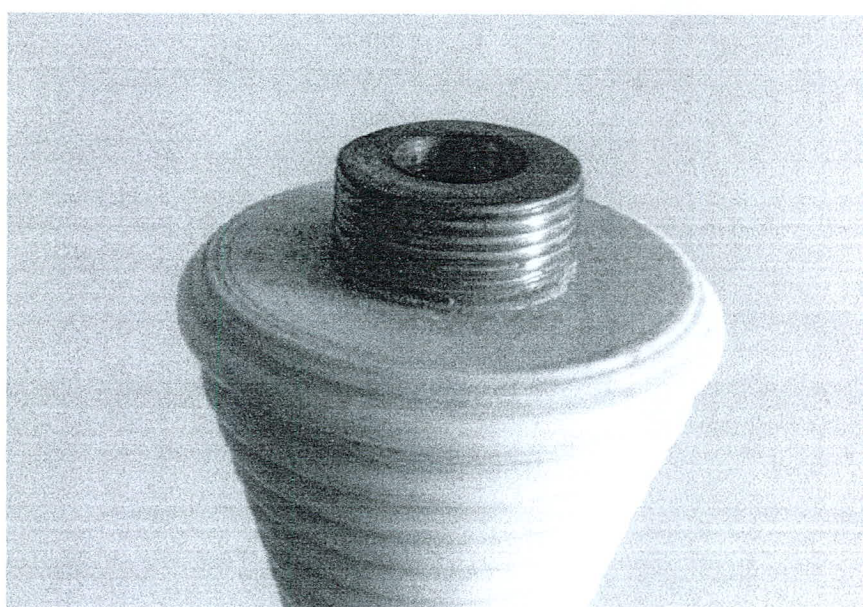
...คือแกก็เป็นเจ้าแรกแหละ แกเป็นช่างคนแรกที่มีแนวคิดในการทำขอแบบประกอบ คือใครนี่ก็อยากทำ แต่ความสามารถของครูขอแซนี่ คือแกทำเกลียวได้สนิท จุดที่เด่นที่สุดของครูขอแซคือเกลียวแน่นมาก ช่างเล็กมีส่วนช่วยทำอยู่แล้ว เพราะแกก็เป็นลูกมืออยู่ (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๔๑ ลักษณะการกลึงเข้าเกลียวตัวเมียของครูวินิจ พุกสวัสดิ์

ภาพที่ ๓๔๒ ลักษณะการกลึงเข้าเกลียวตัวผู้ของครุวินิจ พุกสวัสดิ์

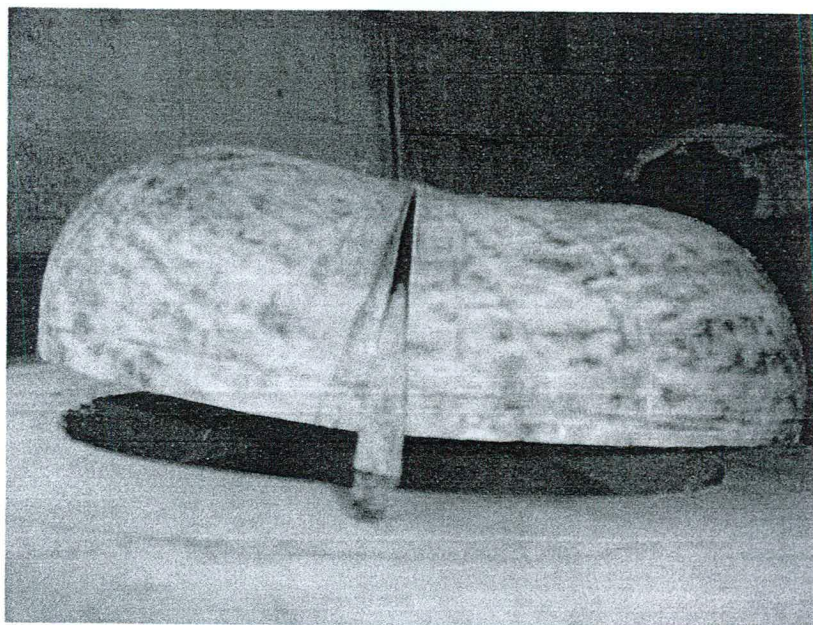

ภาพที่ ๓๔๓ ลักษณะการกลึงเข้าเกลียวของครุประจิตต์ ชัยเจริญ

๔.๒.๓ การเสริมพูกะลามะพร้าวขอ

การเสริมพูกะลามะพร้าวขอที่ใช้ในรูปแบบของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ โดยปกติเมื่อครั้งที่ครูวินิจอยู่สวนมะพร้าวจะใช้วิธีการคัดสดจากกะลาที่มีเนื้อโดยผ่านมุ้ง ๓ มุม แต่ในปัจจุบันเป็นวิธีการอาศัยการใช้เศษลิ่มจากกะลาที่เหลือ เข้าไปในจุดที่ได้ทำการเลื่อยผ่า ๓ มุม เพื่อให้กะลามีรูปทรง ๓ พู ชัดเจนมากขึ้น

...กะลาต่อคือการต่อแบบตัดขาดกะลาออกเป็น ๓ ส่วนทำให้เสียโครงสร้าง แต่ได้รูปร่างที่ต้องการ ส่วนอีกอย่างคือการคัดสดเป็นนวัตกรรมที่เราใช้ คือโบราณที่เราพูดกันว่าคัดสดก็คือเขาจะเอากะลาสดมาตัดในขณะที่ยังมีเนื้อ เลื่อย ๓ บ่าแล้วก็โยนโครมไปที่ใต้ต้นไม้ ธรรมชาติมันจะช่วยให้แค้นขึ้นมาเองโดยอัตโนมัติ บางลูกก็จะใช้ได้ แต่มีอัตราการสูญเสียสูง คือบางลูกจะงอขึ้นแต่อีกอันงอลงก็จะเสียไป แต่เนื่องจากกะลามันมีเยื่อมากมันมีเหลือเพื่อเอาที่มันใช้ได้มาใช้ ใช้ไม่ได้ก็ทิ้งไป ในขณะที่มันมีเนื้ออยู่อธิบายได้ในทางวิทยาศาสตร์ ก็คือว่ามันมีเนื้อข้างในเป็นความชื้นไม่หมดตัว ในขณะที่กะลาข้างบนมันหมดตัว มันก็เลยเกิดการดึงให้แค้นขึ้นมา พอแค้นขึ้นมาเราได้ที่เราทำให้ลิ่มเสียบๆ ให้คงรูปติดกาวเลย ลิ่มก็ทำจากกะลานั้นแหละ คือส่วนมากจะใช้กะลาที่สีใกล้เคียงกันแต่เราไม่สนเรื่องสี เพราะหนังมันปิดอยู่แล้ว นี่จะเห็นชัดเลยว่าคัดสดทำอะไร เทคนิคของเราเราคิดขึ้นเองเลย โดยที่ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๒๓ มกราคม ๒๕๕๖)

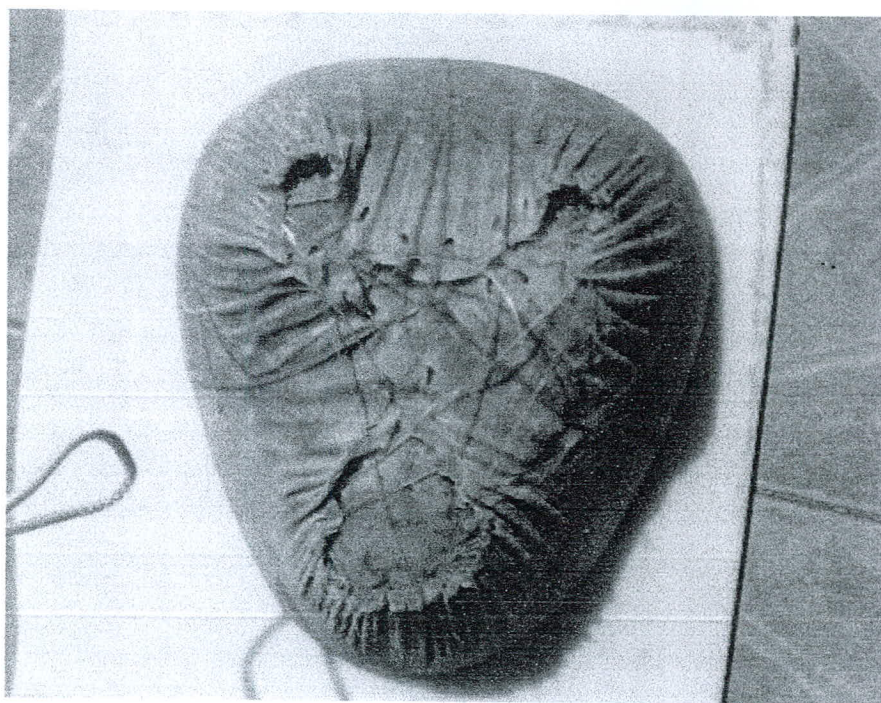
ภาพที่ ๓๔๔ การใช้ลิ่มกะลาเสริมมุมที่ผ่าทั้ง ๓ มุม

๔.๒.๔ การขึ้นหน้าขอสามสาย

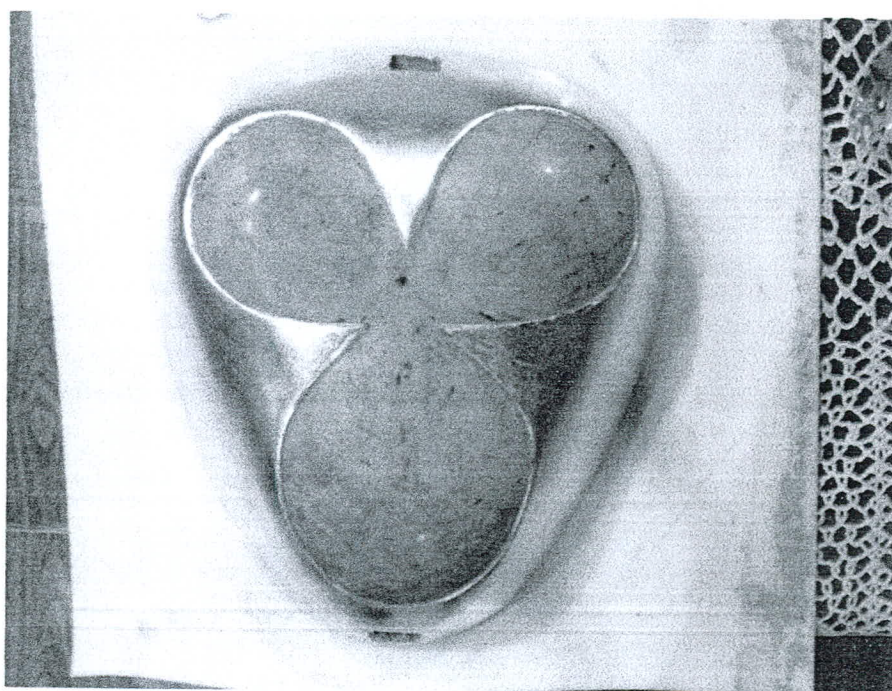
การขึ้นหน้าขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ จะใช้หนังแพะสดตากแห้งในการขึ้นหน้าให้ตึง และเป็นการขึ้นหน้าครั้งเดียว โดยไม่ต้องขึ้นหน้ากลับด้านอีกครั้งเพื่อปิดรอยย่น เพราะครูวินิจสามารถทำการขึ้นหน้าเพียงครั้งเดียวโดยไม่มีรอยย่นของหนังหลังกะโหลกขอสามสายสามารถตกแต่งหนังรวบให้เรียบเนียนเพื่อโชว์หนังที่ไม่มีรอยย่น วิธีการตกแต่งความเรียบร้อยของหนังรวบส่วนหลังกะโหลกขอสามสาย มีขั้นตอนการใช้วัสดุที่ไม่ทำลายหนังให้เสียหายในขณะที่กาวติดหนังด้านในหนังยังขึ้นอยู่ เมื่อกาวและหนังที่ขึ้นหน้าแห้งแล้วจึงตกแต่งหนังด้วยวิธีการลงสีรองพื้นให้บางพร้อมการจัดแต่งหนังให้เรียบเนียน ก่อนการใช้รักเหลืองทาลงบริเวณหนังรวบหลังกะโหลกขอสามสายเพื่อปิดทองคำเปลวให้สวยงาม เป็นลักษณะเฉพาะของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ที่เก็บ

...การแต่งหนังคือพยายามใช้วัสดุที่เหมาะสมเช่นด้ามแปรงสีฟันที่ไม่ใช้มันนี่มีด มีก้นกระแทกที่เขากออกแบบมาแล้วนุ่มๆคือมันไม่ตำเหงือกตำหนังอะไรก็มาชุบน้ำทำให้หนังมันยอมยืดตามส่วนที่เราชุบ ทำให้รอยย่นมันลดลง เวลามันมีรอยเราก็จะต้องชุบน้ำหลายๆให้มันเรียบหนังมันก็จะยืดออกไปหน่อย สมัยโบราณก็ใช้ฟองน้ำผ้าอะไรชุบอย่าให้มันเจอะละ มันทั้งหมดมันต้องขึ้นๆหมด ชุบน้ำข้างบนไปหาที่ร้อยเชือกให้หนังมันยืดไป พอหนังมันยืดๆได้ก็ใส่กาว พอหนังมันเหยียดตัวสมบูรณ์แบบก็ถึงเวลาที่เราจะใส่กาว ใส่กาวเราก็จะแช่ไปทั่วทุกนั้นละ โดยไม่ต้องถอดออก เราก็คลายปมออกมา ดึงเชือกออกมาเลย พอหนังมันดีแล้วเราก็ร้อยใหม่เลย แล้วดึงดึง กาวมันจะแห้งอย่างรวดเร็ว กาวพวงนี้ก็อย่าให้ขึ้นน้ก ละลายให้ค่อนข้างใส

การตัดเข้ารูปเสร็จแล้วก็มีการจัดไปไว้ให้เข้ารูปเรียบเหมือนกัน ตามด้วยสีไปไว้ต่างๆ หนังที่มันไม่เรียบก็เอาสีไปไว้สมัยใหม่ช่วย สีไปไว้พวกนี้มันจะดึงดูดความสนใจสะท้อนต้องทำให้มันน้อยที่สุดละนะทาบางๆ รักเหลืองนี้บางทาทา ๒ รอบได้เพื่อให้ทองมันติด (วินิจ พุกสวัสดิ์, สัมภาษณ์, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๔๕ การตกแต่งหนังรวบหลังกะโหลกขอสามสาย

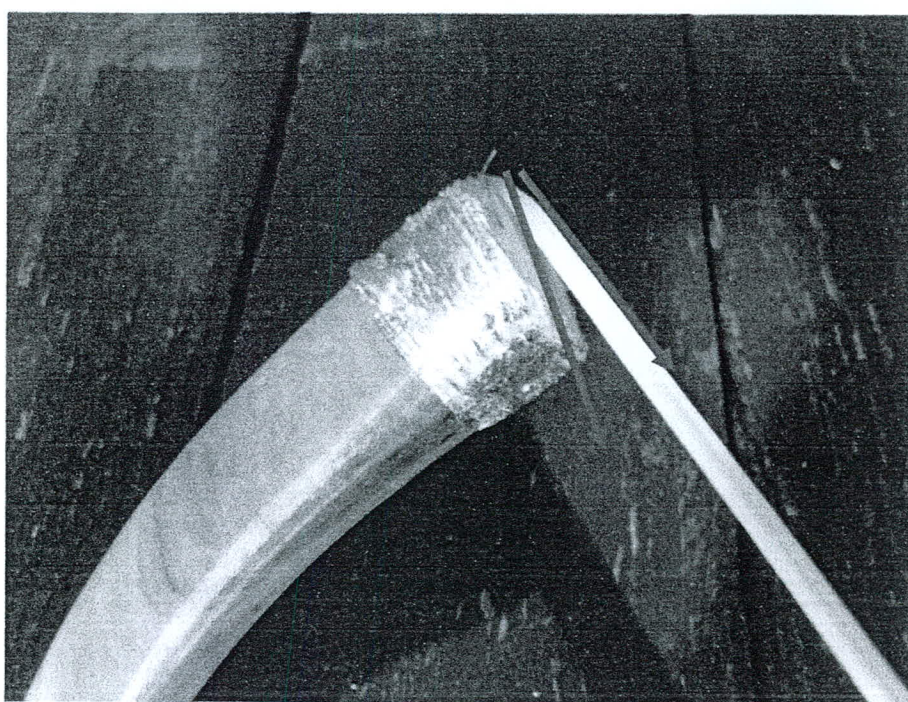
ภาพที่ ๓๔๖ การปิดทองหลังกะโหลกขอสามสาย

๔.๒.๕ คันชักขอสามสาย

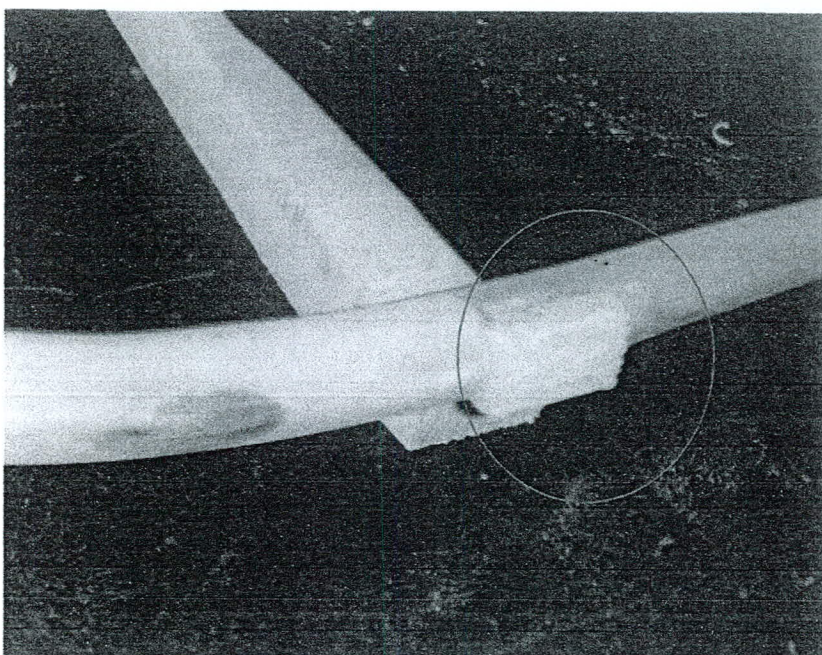
ลักษณะเฉพาะของคันชักขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ จะเน้นถึงการใช้งานเพื่อให้ผู้เล่นขอสามสายมีความสะดวกสบายในการบรรเลง โดยออกแบบให้ปลายหัวคันชักด้านในไม่แนบติดกับหางม้าเพื่อการใช้ความยาวของหางม้าได้อย่างคุ้มค่า ไม่เกิดการสะดุดเมื่อมีการบรรเลงบนสายขอที่มีการสียาวจนถึงช่วงปลายหัวคันชัก

และช่วงโคนคันชักมีการออกแบบไม้เสริมโคนช่วงด้านในที่ใช้สำหรับการผูกหางม้าให้มีลักษณะพิเศษที่สามารถช่วยให้หางม้าโคนคันชักจับได้สบายมือไม่หนีบนิ้วในขณะที่ทำการบรรเลง

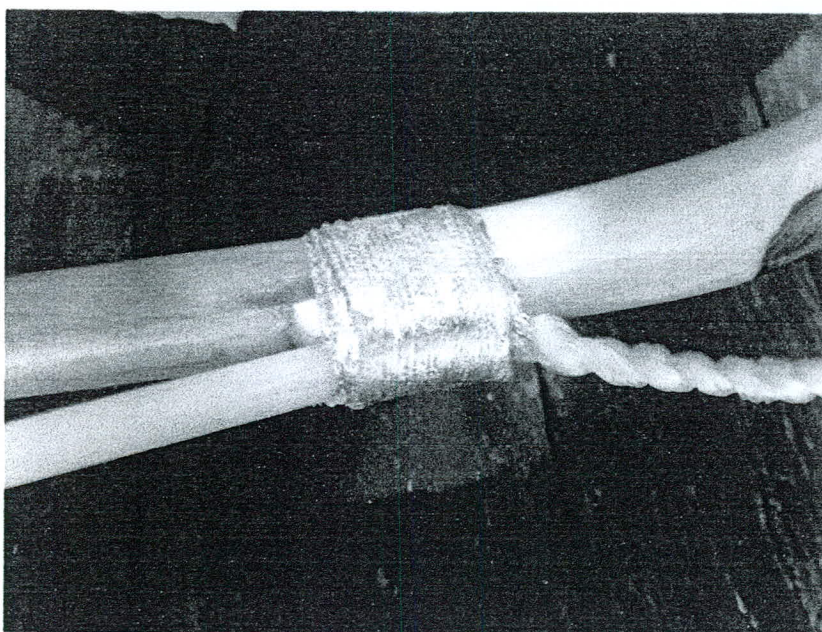
...คันชักช่วงที่จะทำให้มันกำกับความแผ่ของหางม้าคือใช้ไม้แก้วทำฐานเพื่อให้มันเสมอดังแต่หัวคันชักจนถึงท้าย ซึ่งมันจะแผ่ได้เรียบร้อมมากเพราะมันแผ่เท่ากันทั้งคัน ฉะนั้นทำให้ผู้ใหญ่คนไหนก็จะชอบมาก (วินิจ พุกสวัสดิ์, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๓๔๗ แสดงปลายหัวคันชัก

ภาพที่ ๓๔๘ โครงสร้างไม้เสริมโคนคันทัก

ภาพที่ ๓๔๙ โคนคันทัก

๔.๓ การประเมินคุณภาพขอสามสาย

ผู้วิจัยได้นำขอสามสายที่เสร็จสิ้นจากระบวนการกรรมวิธีการสร้างให้แก่ครู บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญขอสามสาย ทำการทดลองบรรเลง และสัมภาษณ์ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของ กายภาพขอสามสาย และน้ำเสียงขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ ดังความเห็นดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ครูเฉลิม ม่วงแพศรี

ภาพที่ ๓๕๐ ครูเฉลิม ม่วงแพศรี

ครูเฉลิม ม่วงแพศรี อายุ ๗๒ ปี ครูพิเศษประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ให้ความเห็นดังนี้

...ถ้าเป็นส่วนๆ ณะภาพรวมนั้นใช้ได้ แต่ก็ไม่ตรงกับโบราณมากนัก เช่นช่วงนี้ดูสั้นกว่าของโบราณ ช่วงนี้ดูยาวกว่าของโบราณ แต่ก็โอเค ช่างกลึงได้สวย พูดถึงเสียงก็ใช้ได้ หน้าซอถ้าใหญ่เสียงมันก็ทุ้ม หน้าซอเล็กเสียงก็จะแหลม กะโหลกของเขาจะดูหนา คันทักไม้เสริมนี้ว่าไปซื้อดีก็จับสะดวก ข้อเสียก็ทำให้หางม้าคล้อออกมาไม่มาก แต่ก็ได้ (เฉลิม ม่วงแพศรี, สัมภาษณ์, ๗ มีนาคม ๒๕๕๖)

จากคำสัมภาษณ์ครูเฉลิม ม่วงแพรศรี พบว่าขอสามสายของครูวินิจ ทุกสวัสดิ์มีสัดส่วนความสั้น-ยาวของแต่ละช่วงโดยภาพรวมใช้ได้ งานกลิ้งสวย คั่นชักไม้เสริมจับสะดวก เสียงใช้ได้ โดยรวมใช้ได้

๔.๓.๒ ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัตี

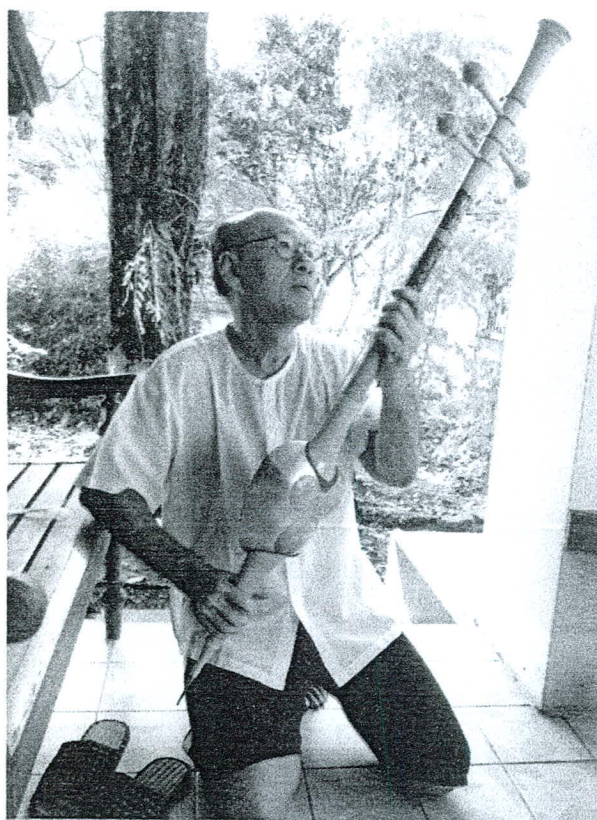
ภาพที่ ๓๕๑ ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัตี

ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัตี อายุ ๖๕ ปี ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญการสอนดนตรีไทยประเภทเครื่องสาย วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นดังนี้

...น้ำเสียงนั้นต้องเทียบเท่ามาตรฐานของวงมโหรีถึงจะฟังดูออกได้ว่ามันเป็นอย่างไร มันใช้ได้ดีพูดถึงนะครับ ซอมาจากทางด้านนั้นก็ดีเป็นขอแบบผู้ชายนะครับ คันทันงานกลึงเขาก็ทำละเอียดอ่อนดี ไม่แแก้วทำยากหายากด้วย คันทันชกอยากให้อยาวกว่านี้หน่อยก็จะดีสมดุลกัน มันจะทำให้เราใช้ทางหวานทางโอดได้ดีขึ้น แต่ใช้ได้ไม่ต้องเสียกำลังเยอะ น้ำหนักขอทำมาตรฐานดีแล้ว เสียงดี หนังสือแบบวิธีสมัยใหม่ ลูกบิดนี่เป็นลักษณะขอของหลวงไพเราะอย่างว่านะ แต่ว่าทรงของอาจารย์ภาวาสเป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่ถือว่าผิด เสียงใช้ได้นะครับ เข้ามาตรฐาน (เชวงศักดิ์ โพธิสมบัตี, สัมภาษณ์, ๖ มีนาคม ๒๕๕๖)

จากคำสัมภาษณ์ครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ พบว่าขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ มี
น้ำเสียงใช้ได้ดี มีมาตรฐาน เป็นขอที่มีขนาดเหมาะสำหรับผู้ชายสี งานกลึงมีความละเอียดอ่อน กัน
ชักน้ำหนักดี น้ำหนักขอมาตรฐาน หนังสือวิธีขึ้นแบบสมัยใหม่ ถูกบิดเป็นลักษณะขอสามสายของ
หลวงไพเราะเสียงขอ (อุ้น คุริยชีวิน)

๔.๓.๓ รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี

ภาพที่ ๓๕๒ รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อายุ ๖๔ ปี ที่อยู่ ๒๖/๓ ตำบลบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาดุริยางคศิลป์ไทย และผู้ทรงคุณวุฒิของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความเห็นดังนี้

...ไม่แแก้วนี้หายาก รัชกาลที่ ๒ โปรดปรานนักหนา คันทันจะหาไม่แแก้วไม่ได้เลย ฝีมือเขาก็ดีนะ ลูกบิดออกไปทางของแม่เปี่ยม ทางดุริยบรรณ อย่างนี้ฉันก็ชอบเท่าที่ดูจาก Appearance นี่ก็ใช้ได้นะ นี่ขึ้นหนังรอบเดียวที่เดียวได้ เสียงก็ดีถ้า ถ้าจะให้ประเมินอะไรอีกนิดเดียวก็คือว่า Decibel ของเสียงจะไม่มากเท่าอย่างที่เราได้ยินมาของครูทวดๆ แต่เสียงของเขาลำกว่า ระยะนี้ดีขึ้นแล้วก็นิ้วไม่หลุดเข้าไปก็ใช้ได้ โดยลักษณะทั้งหมดนี้ถ้าจะแนะนำร้อยหนึ่งก็ให้ได้ถึงเก้าสิบ นับว่าใช้ได้ทีเดียว หุ่นนี้ก็คือหุ่นที่คุ้นตาเหมือนของแม่เปี่ยมหรือเงา ทรงนี้คุ้นตาฉันเหมือนของดุริยบรรณเก่าเป็นแบบนี้ ขอฉันดุริยบรรณเป็นอย่างนี้หมด ก็ใช้ได้ นับว่ามีช่างอีกคนหนึ่ง หุ่นนี้ปกติขึ้นที่เดียว

ทำกันไม่ได้นะ แต่พ่อคนนี้ทำได้ก็นับว่าเก่ง เป็นจุดเด่นของเขานะ การขึ้นหนังที่เดียวแบบนี้ได้ก็นับถือเลย เพราะไม่เคยได้ยินว่าใครทำได้เลย เพราะปกติต้องขึ้น ๒ ที

ในฐานะที่ฉันเป็นคนอยู่มานานก็จะยอมรับในแง่กายภาพ ยอมรับในแง่คุณภาพ เสียง ความสามารถในการบังคับเสียงที่ว่ามันไม่เกรกไม่อะไรก็ได้ ใช้ได้ ได้ทุกอย่างก็โอเคยอมรับอย่างที่ยกขานว่าร้อยนี่ก็ให้ได้ถึงเก้าสิบ งานกลิ้งก็ไม่มีปัญหาเลย เขาทำลูกแก้วได้ชัดเจนใช้ได้เลยเป็นที่น่าพอใจ ฝีมือกลิ้งดีทีเดียวแหละ การลงน้ำมันก็ใช้ได้ รวมทั้งที่ว่าการขึ้นหนังที่เดียวอย่างนี้ได้ฉันก็นับถือเลย เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เคยได้ยินว่าใครทำได้เลย นับว่าเป็นการไปสืบค้นได้ช่างมาอีกคนหนึ่งที่น่าทึ่ง (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, ๖ มีนาคม ๒๕๕๖)

จากคำสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี พบว่าขอสามสายของครูวินิจ ทุกสวรรค์สามารถขึ้นหนังครั้งเดียวได้ เสียงมีความฉ่ำ ไม่เกรก ระยะสายตีหุ่นนิ้วไม่หลุด ทรงคล้ายของร้านคุริยบรรณ งานกลิ้งลูกแก้วเป็นที่น่าพอใจ การเคลือบแล็คเกอร์ใช้ได้

๔.๓.๔ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

ภาพที่ ๓๕๓ ศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อายุ ๖๒ ปี อาจารย์พิเศษภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความเห็นดังนี้

...นี่เป็นหนังแพะ รูปทรงพอดิโอเค ถ้าใหญ่กว่านี้ผมไม่ชอบแล้ว มันเกินแล้วสิ เมื่อย เจอแล้วก็ไม่ต้อง ไกลแล้วจะสีเมื่อยอยากเลิกแล้ว เพราะขอสามสายมันไม่ได้หยุด อยู่แล้วต้องคลอร้องด้วย ครูชอบขอสามสายที่เบา แต่แข็ง ใก้ต้องหนัก เวลาที่เราถูกลง มา พอขยับมือขึ้นมันไม่ตามมือ น้ำหนักมันไม่ช่วยเพราะมันจะลื่นไหวตามมือขึ้นมา น้ำหนักฉัตร น้ำหนักรูปทรงโอเค ถ้ามากกว่านี้ผมไม่ชอบ คันชักก็ดี ผมไม่ชอบคันชัก ที่หนักมันเมื่อย ลงน้ำหนักก็โอเค นี่เขาก็ถึงพยายามยกเลิกขกะอะไร เสียงโอเค ใช้ได้ (ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, สัมภาษณ์, ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖)

จากคำสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน พบว่าซอสสามสายของครูวินิจ
พุกสวัสดิ์ มีรูปทรงและน้ำหนักที่พอดี รวมถึงคันชักที่มีน้ำหนักพอดี ไม่นักเกินไป การเคลือบแล็ค
เกอร์ดี เสียงใช้ได้ ขอมรับ

๔.๓.๕ ครูบุญรัตน์ ทิพย์รัตน์

ภาพที่ ๓๕๔ ครูบุญรัตน์ ทิพย์รัตน์

ครูบุญรัตน์ ทิพย์รัตน์ อายุ ๕๗ ปี ที่อยู่ ๑๐๗ หมู่ ๑๐ ซอยชมจันทร์ ถนนเชียงใหม่-ฮอด ตำบลป่าแดด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ช่างผู้สร้างซอสามสาย กระจับปี และเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันได้ให้ความเห็นดังนี้

...คันนี้มันก็ถูกส่วนหมดแล้ว งานกลึงมันก็แล้วแต่ความอ่อนช้อยของช่างแต่ละบุคคล งานของที่บ้านมันก็อีกแบบหนึ่ง รูปทรงต่างๆ ใช้ได้เสียงก็ใช้ได้ความลึกตื้นก็ตีหนังเขาจะขึ้นรวบ กะลาเขาคัดนิดๆ สักส่วนก็เท่าๆ กันใช้ได้ เขาขึ้นรวบเพราะเขาจะโชว์หนัง คันชักเขาก็ใช้ได้ ทรงหย่องก็ใช้ได้ อันนี้เขาทำไว้เพื่อแกะบัวด้วย ลูกบิดนี้ถ้าจะให้ดีต้องแกะเป็นรูปฟักทอง สำคัญมากคือสาย คุณภาพเสียงมันอยู่ที่สายด้วยอยู่ที่ความพอดีทั้งหมด ทั้งสายทั้งหนัง ทั้งกะลา สายที่มันดีจะต้องหมุนไปด้านขวา ถ้ามันกลับกันกับหวดพราหมณ์มันก็จะตกลับ เกลียวมันต้องไปทางเดียวกัน ไม่งั้นมันจะไม่ดีมีผลต่อเสียงเพราะมันคลายเกลียวไปเรื่อยๆ เพราะสายบนหมุนกลับ (บุญรัตน์ ทิพย์รัตน์, สัมภาษณ์, ๖ มีนาคม ๒๕๕๖)

จากการสัมภาษณ์ครูบุญรัตน์ ทิพย์รัตน์ พบว่าขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ มีการกลึงที่ถูกต้องส่วน รูปทรงให้ได้มีความลึกตื้นดี มีการทำเพื่อสำหรับแกะบัว หนึ่งขึ้นรวบเพื่อโชว์หนึ่งหลังกะโหลกขอสามสาย และมีการตัดกะลาเล็กน้อย คั่นชักใช้ได้ คุณภาพเสียงดี สายที่ใช้ขึ้นขอสามสายและหนดพราหมณ์มีเกลียวสายที่ควั่นเกลียวหมุนวนไปในทิศทางเดียวกัน

๔.๓.๖ ครูธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล

ภาพที่ ๓๕๕ ครูธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล

ครูธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล อายุ ๕๓ ปี ช่างผู้สร้างซอสามสาย ซอด้วง และซออู้ที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันได้ให้ความเห็นดังนี้

...รูปทรงก็เป็นแบบของช่างเล็กเขานะ คือเรื่องลวดลายนี้มันจะเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคน จะว่าเขาสวยหรือไม่สวยก็ไม่ได้ ก็เขาจะทำแบบนี้ แต่ความเกลี้ยงเกลาในงานเขาจะเรียบร้อย แต่ว่าแบบก็ต้องเป็นอย่างนี้ แต่ว่าถ้าอีกคนก็เหมือนกันเดี๋ยงเลยแล้วทำเลอะๆเทอะ อย่างนั้นถึงจะเป็นข้อดี นี่เขากลึงมาก็เรียบร้อยดี ก็คนละครึ่งกับที่ผมทำ จะไปบอกว่าฝรั่งสวยกว่าไทยได้หรือเปล่าใช่ไหม พวกนิโกรเขาก็ว่าเขาก็มีนางงามของเขาใช่ไหม ในเรื่องน้ำหนักดี สัดส่วนแต่ละคนเขาก็มีส่วนเฉพาะของเขา ซึ่งมันจะไปส่งผลถึงการตี หมายถึงการควบคุมซอ การขึ้นหนังดีก็คันชักน้ำหนักเบา บางคนก็ว่าดี บางคนก็ว่าไม่ดี

เสียงมันดังดีคือ เป็นแบบซอโบราณๆ ของทางเหนือนี้เสียงเขาจะเป็นอีกแบบ อันนี้สองเสียงที่กระทบกันนี้สระออมมันออกชัดเลย เสียงด้อ ก็เป็นเอกลักษณ์ของเขา ถ้า

ทางเหนือออกสระอุ แต่ถ้าของผมนจะออกเป็นสระเออ เป็นคนละแบบไป คนละสำเนียง
แล้วแต่ว่าทางไหนจะเน้นเสียงไหน (ธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล, สัมภาษณ์, ๒๖ กุมภาพันธ์
๒๕๕๖)

จากการสัมภาษณ์ครูธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล พบว่าซอสสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ มี
การเก็บงานที่เรียบร้อยดี น้ำหนักดี มีสัดส่วนเฉพาะที่ส่งผลต่อการควบคุมขอในขณะบรรเลงตาม
ทัศนคติของนักเรียน ให้เสียงดังชัดชัดเจนในแบบซอสสามสายโบราณ

๔.๓.๓ ครูจักรี มงคล

ภาพที่ ๓๕๖ ครูจักรี มงคล

ครูจักรี มงคล อายุ ๕๐ ปี ช่วงผู้สร้างซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ ขลุ่ย โทน-รำมะนา และเป็นอาจารย์พิเศษประจำภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ให้ความเห็นดังนี้

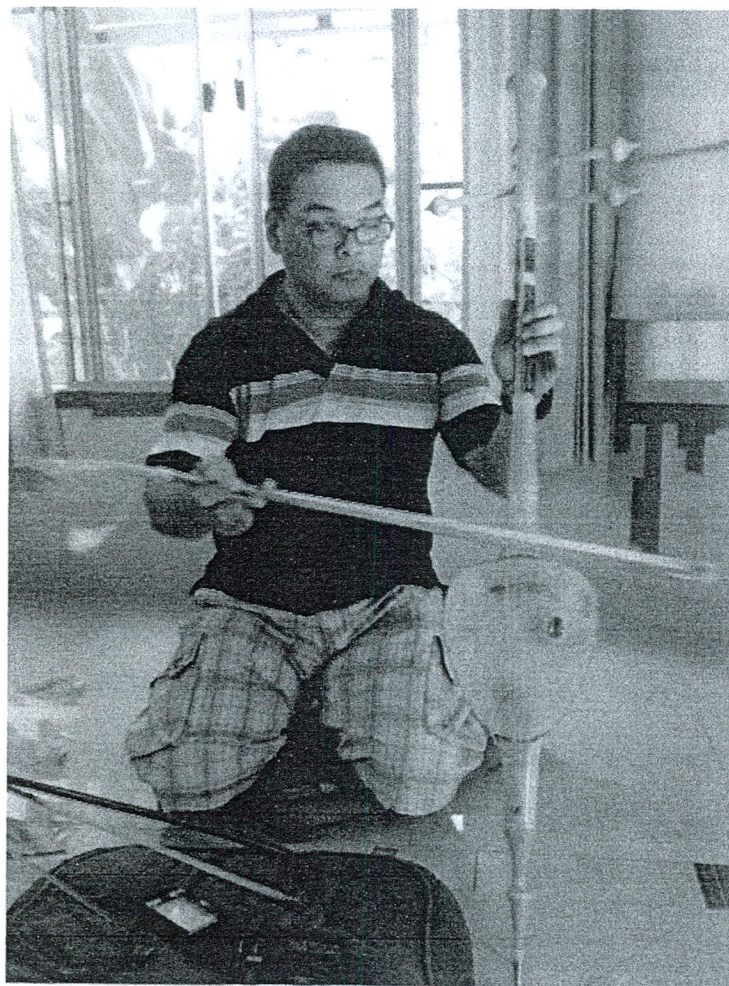
... ส่วนstückใช้ได้ กลึงโอเค ลูกบิดขอดปีกยาวไปหน่อย คูมัน ไม่บาลานซ์ อย่างเราจะกลึงสั้นๆแบบวังสวนผักกาด ปากข้างอะไรก็ดี สนิทดี กลึงอะไรก็โอเค เสียตรงลูกบิดนี้แหละยังไม่ถูกใจ มันเป็นแบบดริบบรรณ ใจเขาทำทรงนี้ ไม่ก็สวยดีเป็นลายดี หนังสือดี งามอันนี้ดีแล้ว ถ้าแน่นมากมันจะพลิกซอไปไม่ได้ เพราะมันแน่นมากไปซอที่เขาชอบทำแน่นมากเพราะเขาขึ้นหนังไม่ตึง เลยต้องแน่นเพื่อให้แรงกดมันช่วยให้ซอมันดี เวลาเล่นพลิกไปพลิกมาจะปวดมือ ทรวดทรงลูกแก้วก็มดี ส่วนstückของซอเวลาเราตีแล้วดูส่วนว่าสวยงามแล้วดูสง่าแล้ว ต้องทำให้เราดีดูสนุก ดีแล้วสบายสำคัญ

ตรงนั้นแหละ เสียงแน่นไม่แน่นมันดูที่องศาตรงนี้ ถ้าแน่นมันหักมากไปเสียงจะบี แต่ ถ้าแน่นไปหน้ามากเสียงก็ลอยเพราะมันไม่กดหนัง สำคัญที่สุดคือการเข้าปากข้างให้ได้ องศา นี่ก็โอเคนะ ความหนาของกะโหลกอะไรก็โอเค นี่เป็นหนังแพะ ขึ้นได้ดังดี

เราอาจจะชินกับคันชักยาว มันต้องมีส่วนของมันอีกนิดนึง แต่พูดถึงทำแบบนี้จับได้สบาย ถ้าทำแคบมันจะบีบนิ้ว ตรงนี้เราก็เสริมไม้เหมือนกันเพื่อไม่ให้มันบีบนิ้ว เสียงก็โอเคเลยแหละ ไม้บีแบ่น มีเสียงวาวพรมบनใช้ได้ น้ำหนักก็ใช้ได้ สมส่วน (จักรี มงคล, สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

จากการสัมภาษณ์ครูจักรี มงคล ได้ให้ความเห็นดังนี้ หุ้มปากข้างดี งานกลึงดี ไม่มีลายสวยงาม หนังแพะขึ้นได้ดังดีความหนากะโหลกดี องศาปากข้างเหยียบกะโหลก และหุ้มกะโหลกที่ ประกอบเข้ากับกะโหลกขอสามสายดี ใส่ลูกเล่นเสียงวาวออกได้สบายจับแล้วไม่ปวดมือ งานกลึง ถูกแกว้ม สัดส่วนสง่าสวยงาม คันชักน้ำหนักดีจับได้สบาย

๔.๓.๘ รองศาสตราจารย์พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์

ภาพที่ ๓๕๗ รองศาสตราจารย์พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์

รองศาสตราจารย์พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ อายุ ๔๔ ปี นักวิชาการระดับ ๘ ประจำภาควิชา นาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ให้ความเห็นดังนี้

...ตามความคิดรูปทรงได้ แต่ถูกบิดยังไม่เข้ากับทวนพรมบน ภาพรวมเป็นขอ ที่ใช้ได้ สีได้ ช่วงสามารถทำเผยแพร่ได้ คำนึงจะยาวไต่กันกับที่ครูประจิดค์ทำไว้ น้ำหนักก็ใช้ได้ แต่คันชักไม้แก้วจะเบาไปนิด โอกาสหลุดจะสูง ครูอาจจะไม่คุ้นมือกับ ขอเบาเท่าไร ครูชอบสีหนักๆออกมากกว่า เพราะว่าสำเนียงนิ้วหนักคันชักสี ใจ ใน กลอนลงสวน ที่ ร.๒ แต่ง ขึ้นห้อยลงขอผสานเสียง สำเนียงนิ้วหนักคันชักสี ต้อง ค่อยๆปรับนั่นแหละ แต่ก็ถือว่าโอเคนะ งานประณีต สวย กลิ้งดี ละเอียดดี พรมบนก็ ละเอียด พรมล่างก็ละเอียด เกลียวก็ดีแน่นนะ ดีแน่นกับขอดีมาก หนังสือได้นะ หนังสือ

คือมันก็โอเคนะ แต่ถ้าช่างเล็กจะทำมอมมองลูกบิดโดยใช้ของหลวงไฟเราะฯ มันอาจจะไม่เข้า ทวนบนมันจะไม่รับกับลูกบิดแบบนี้ มันดูห่างไป แต่อย่างอื่นมันก็โอเคแหละ เสียงก็ใช้ได้นะ ลงข้างล่างเสียงก็ออกมาหมด (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ พบว่าขอสามสายของครูวินิจ พุกสวัสดิ์ มีรูปทรงใช้ได้ มีสัดส่วนใกล้เคียงกับของครูประจิตต์ ชัยเจริญ น้ำหนักขอสามสายดี มีงานกลึงที่ละเอียด การเข้าเกลียวทำได้แน่น หนึ่งดีสามารถใช้กลวิธีการบรรเลงเสียงสูงได้ดี

๔.๓.๕ ครูเลอเกียรติ มหาวินิจัยมนตรี

ภาพที่ ๓๕๘ ครูเลอเกียรติ มหาวินิจัยมนตรี

ครูเลอเกียรติ มหาวินิจัยมนตรี อายุ ๔๒ ปี คุริยางคศิลป์ (ขอ) แผนกคุริยางค์ไทย
 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และครูพิเศษประจำชมรมดนตรีไทย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้ให้
 ความเห็นดังนี้

...โดยรวมเรื่องของสัดส่วนความเป็นซอสสามสายในแง่ของนักดนตรีคู่มือก็ถือว่าสม
 ส่วน อยู่ในขนาดที่กำลังพอดีมือ หน้าซอนี้ผมชอบอยู่แล้ว จิ้นได้ดีมาก ใช้นั่งแพะซึ่ง
 จริงๆแล้วผมว่าซอสสามสายเสียงที่มันกังวานและเสียงสะอาดจริงๆมาจากนั่งแพะ
 เท่านั้น คือซอสมัยโบราณเป็นนั่งแพะทั้งนั้นเลย แต่เดี๋ยวนี้ไม่ทราบว่าจะทำไมถึง
 เปลี่ยนเป็นนั่งลูกว้าว หรือวัชรธรรมคาแต่มาทำให้บางลงอะไรสักอย่าง ผมว่ายังงี้ก็สู้
 นั่งแพะไม่ได้ เพราะว่านั่งแพะมันบางอยู่แล้ว ไม่งั้นเขาคงไม่เอามาทำหอรอกสมัย
 โบราณ อย่างอื่นก็ไม่มีปัญหาอะไร เสียงเกินตัวอย่างยิ่ง ผมชอบ

คุณภาพเสียง เสียงดีมาก ถ้าพูดถึงน้ำเสียง ผมชอบซอน้ำเสียงแบบนี้เลยมากๆ
 ผมถือว่าเสียงนี้ผ่าน อะไรที่บอกว่าจะน่าจะทำให้ดีโดยส่วนตัวผมจะชอบซอสสามสายที่มี

เสียงทุ้มนุ่มนวล ไม่ชอบเสียงแบนๆ คงตอบโจทย์ตรงนี้ได้ เป็นเรื่องของกะลาเป็นทรง ที่หนาหน้อยนึ่ง ผมคิดว่ากะลาดัดหรือไม่ตัด ผมว่าไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเรื่อง เสียงเท่าไ้หรือหрок ผมลองมาหลายคันแล้ว เรื่องของคัตนี้อาจจะช่วยเรื่องความ สบายงาม ผมลองขอที่ไม่ได้คัต เสียงคิมิเยอะเยะ

เรื่องน้ำหนักของคันชักนี้ผมชอบ เพราะว่าเวลาถือแล้วมันสบายมือ ขอสามสาย นี่ถ้าเพื่อคันชักมันยาวอยู่แล้ว ถ้าเพื่อว่ามันหนักเวลาจับมันจะถ่วงมือมากแล้วมันจะ ปวดมือเวลาสีเพลงยากๆ หรือว่านานๆ เพราะฉะนั้นทำน้ำหนักเบาๆ ไว้ดีกว่าอย่างคันนี้ กำลังดีเลย ไม่ได้เบาจนเกินไป (เลอเกียรติ มหาวิมลฉัตรมนตรี, สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

จากการสัมภาษณ์ครูเลอเกียรติ มหาวิมลฉัตรมนตรี พบว่าสัดส่วนพอดีมีือ สมส่วน หน้า ขอใช้หนังแพะขึ้นได้ดีมาก น้ำหนักคันชักดี สบายมือ ไม่เบาจนเกินไป คุณภาพเสียงดี ทุ้ม นุ่มนวล

ตารางที่ ๓ ผลจากการสัมภาษณ์บุคลากรผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยทั้ง ๕ ท่าน สามารถประมวล
คุณลักษณะสำคัญของซอสามสายที่สร้างโดยครูวินิจ พุกสวัสดิ์ แบ่งออกเป็น ๓ ประเด็นดังนี้

๑. กายภาพ	๒. เสียง	๓. ความสามารถเชิงช่าง
๑. งานกลึงดี คมชัด สวยงาม ละเอียด อ่อนช้อย และประณีต ๒. รูปทรงสัดส่วนได้มาตรฐาน ๓. น้ำหนักซอสามสายดี ไม่หนัก เกินไป ได้มาตรฐาน ๔. คันชักจับสบายมือ ๕. คันชักน้ำหนักดี ๕. ระยะเวลาชุนนิ้วในการบรรเลงดี ๖. เคลือบแล็คเกอร์ดี ๗. ทรงลูกบิดเป็นแบบซอสามสาย ของครูหลวงไพเราะเสียงซอ ๘. ทรงลูกบิดคล้ายของครูยบธรรม ๙. ทรงหย่องดี ๑๐. คุณภาพหนังดี ๑๑. คุณภาพไม้ดี	๑. เสียงดีเป็นที่ยอมรับ ๒. เสียงมีความนุ่ม ๓. เสียงไม่แกรก ๔. เสียงดีชัดเจนเป็น เอกลักษณ์ ๕. เสียงวาวออก ๖. เสียงสูงเด่นได้ดี ๗. เสียงทุ้มนุ่มนวล	๑. ขึ้นหนังครั้งเดียวดี สามารถแสดงเนื่องงานได้ ๒. ขึ้นหนังดี ๓. หนังมีวิธีการขึ้นสมัยใหม่ ๔. กะลาคัดเล็กน้อย ๕. งานกลึงอ่อนช้อยมีลึกลง ๖. ลูกแกวกลึงเพื่อแกะสลัก ๗. กลึงลวดลายมีเอกลักษณ์ ๘. เลือกเกลียวสายซอเป็น เกลียวสายเดียวกัน ๙. เก็บงานได้เรียบร้อย ๑๐. องศาหุ้มปากข้างดี ๑๑. กลึงเข้าเกลียวแน่น